

9 | 2026

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

KOLOZSVÁR | 1888–1948/1990. | 36. (96.) ÉVF.
9. SZÁM | 2026. SZEPTEMBER | ÁRA: 6 LEJ

TARTALOM

Kedves Olvasó! | 3

Jenei Sándor Levente: Adjak hálát az Úrnak! | 4

„Ahol a szavak már nem bizonyulnak elegendőnek” | 5

Gidó Csaba: Ébert András – egy huszadik századi sajátos életpálya I. | 9

Bálint Róbert Zoltán: A gazdaságszervező és önszerveződési kezdeményező | 12

Faldina-Sponga Kincső – Móricz Iringó: Ezt a nyarat valami jóra kellene fordítani | 13

Szabadság és biztos kapaszkodó | 14

Kovács Újszászy Péter: Ember szerelme | 15

Nagy Norbert: Tanítanak a kérdések – A gyermek Jézus története | 16

Rácz Norbert Zsolt: Oh, Froben! | 18

Kálnoki Kis Tamás: Egy emlékezésre, megörökítésre érdemes találkozás: Evelyn H. T. Broadwood kapitány Budapesten | 20

Id. Szombatfalvi József: Bözödújfalvi találkozók, 2026 | 22

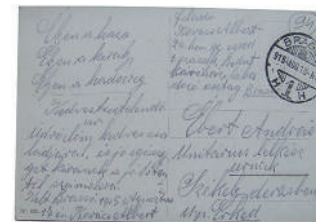
Demény Csilla Júlia: Lelki jóllét mindenkinek | 24

Vass Ágnes: Kezeink munkája | 25

Egyházunk hírei | 26

Gyerekvilág | 29

Rejtvény | 31

CÍMLAP: Szejke, 2025

HÁTLAG: Via Unitariana, 2026

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

dr. Bálint Róbert Zoltán lelkész (Mészkö), **Faldina-Sponga Kincső** diák (Dabas), **dr. Gidó Csaba** történész (Recsenyéd/Székelyudvarhely), **Jenei Sándor Levente** lelkész (Szabéd), **dr. Kálnoki Kis Tamás** ny. főlevéltáros (Budapest), **Kovács Újszászy Péter** tanár (Kolozsvár), **Móricz Iringó** diák (Dabas), **id. Szombatfalvi József** ny. lelkész (Székelykeresztúr), **Vass Ágnes** lelkész (Marosvásárhely)

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a **Magyar Unitárius Egyház**, Kolozsvár

Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

Megbízott főszerkesztő: **Koppándi Júlia**

Megbízott szerkesztő: **dr. Berki Tímea**

Szerkesztőbizottság: **dr. Bálint Róbert Zoltán** (Egyház és társadalom), **Demény Csilla Júlia** (Nők világa), **Farkas Izolda** (Gyermekoldal), **Ferencz Csaba-Levente**

(Rejtvény), **dr. Koncz Attila** (Kultúra), **Mátéfi Tímea** (Lelki

élet), **Mészáros Tímea** médiareferens (Egyházi hírek), **Nagy Norbert** (Bibliamagyarázat), **Moldován-Szeredai Noémi** (Hagyományaink), **dr. Pál János** (Egyháztörténet), **Pap Zoltán** (fotó), **Rácz Norbert Zsolt** lelkész (Kolozsvár), **dr. Sándor Krisztina** (Portré), **Székely Andrea** (Szeretetszolgálat), **Széles László** (Ifjúsági oldal)

Tördelés: **Virág Péter**. Olvasószerkesztő: **Dénes Gabriella**

Nyomtatás: **Misztótfalusi Kis Miklós Református Sajtóközpont**

Postacím: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 9

Telefon: 0264 593 236. E-mail: kozlony@unitarius.org

Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter** és **Mezei Melinda**. A lapok kiszállításával kapcsolatos

felvilágosítás: **Verbum Egyesület**, tel.: 0740 937 116.

A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje:

a tárgyhoz előtti hónap 10-e.

ISSN 1220-8418

Támogatók:

Kedves Olvasó!

A nyári hőség, a szabadságok, a pihenések, az uborkaszazon időszaka végéhez közeledve, annak ellenére is eszembe jut Arany János sora a Toldiból: „felült Lackó a béresek nyakára, / Nincs ki vizet merjen hosszú csatornára”. A sokat ígérő és elmúló nyárban mi is így járhatunk: kurtának tűnhet a pihenés, még fáradtabbnak érezhetjük magunk, és bágyadtan ununk rá a hétköznapi munkára. A napokig tartó kánikulában viszont idén az egyre ijesztőbb és fenyegetőbb vízhiány mellbevágóan fájó jelenség. Folyóink apadó vízszintje történelmünkkel szembesít, és itt nemcsak a Dunából felszínre bukkanó, régészeti ásatást sem követelő leletekre gondolok, hanem arra, hogy miként vett birtokba az ember az utóbbi századokban egyre nagyobb területeket, hogy termőföldként használja azokat, és milyen gazdája volt a természet kincseinek, melyeket a következő nemzedékeknek kellene átörökítenie. A mai állapotok ellenben nem a csodás jövő, a földi jó ígérését hozzák el számunkra és fiataljaink számára, hanem az ökoszorongást, a környezet végpusztulásától tartó valós félelmet fokozzák. Az önként vállalt energiatakarékosság, a nagy fokú tudatosság nyújthatnak némiképp vigaszt számunkra, javíthatnak közérzetünkön.

Bátortalanul írom le, de ilyen jól talán soha nem éltünk ezen a vidéken, mint most, amikor minden elérhető, minden hozzáférhető, a boltok polcai roskadoznak, szabadon utazhatunk, véleményt nyilváníthatunk. E jólét jóllét-e igazán? Valóban jól élünk-e? Kérdezzünk rá a világ dolgaira, figyeljünk környezetünkre, szeretteinkre és a külsőségek mögött húzódó mélyebb jelentésekre! Az őszi hálaadás havában megjelenő *Unitárius Közlöny* rovatai közül némely segítségünkre lehet ebben. Adjunk tehát hálát a gondviselésért és a reményt adó hitért nemcsak akkor, amikor atomerőművek leállítására kényszerülünk, hogy víz, villany legyen elegendő, hanem akkor is, amikor könnyebb időket élünk és a jólétbe feledkezünk!

| BERKI TÍMEA

„A jó cselekvésében pedig ne fáradjunk el.”

(Gal 6,9a)

Adjak hálát az Úrnak!

„Adjak hálát az Úrnak, mert jó, mert örökké tart szeretete!”
(Zsolt 136,1)

Örökkévaló Istenünk, életünk forrása és megtartója! Hálás szívvel állok meg előtted, és lelkem mélyéből szólítalak meg, hiszen jelenléted átszövi napjaimat, kíséri lépteimet és megtart akkor is, amikor erőm elfogy, amikor örömöm túlcsoordul.

Hálát adok, mert minden reggelem a te szereteted új jele, és minden lélegzetvételem annak bizonyossága, hogy nem hagytál magamra ebben a világban. Hálát adok a szeretteimért, akiknek tekintetében tükröződik a gondoskodás, szavaiban vigaszt talállok, és jelenléte erőt ad a hétköznapi csendes küzdelmeiben, mert általuk tanítasz szeretni, türelmesnek lenni és újra hinni. Hálát adok a mindennapi kenyérért, amely emlékeztet arra, hogy gondviselésed élő valóság, amely körülvesz és táplál, testemre és lelkemre egyaránt vigyáz. Hálát adok az erőért, amelylyel dolgozhatok, alkothatok, és elvégezhetem mindazt, amit rám bízál, mert tudom, hogy minden képesség és lehetőség tőled származik, és minden fáradságos munka mögött ott áll a te áldásod, amely csendben kíséri igyekezetemet. Hálát adok a küzdelmekért is, mert azok által tanulok kitartani, azok által erősödik meg a hitem, és azok által értem meg igazán, hogy te nem hagyysz el a nehéz napokon sem, hanem közelebb lépsz hozzám, hogy felemelj.

Kérlek, formáld a szívemet úgy, hogy minden nap felismerjem ajándékaidat, nyitott szemmel járjak a világban és a jót továbbadhassam másoknak.

Taníts arra, hogy amikor bizonytalanság vesz körül, akkor is bizalommal forduljak hozzád, és amikor öröm ér, akkor se feledjem azt megköszönni, mert tudom, hogy szereteted örökké tart, és jelenléted hordoz engem mindenkor.

Tarts meg szeretetedben, erősíts meg lélekben, és add, hogy életem benned gyökerező, feléd emelkedő csendes hálaadás legyen. Ámen.

| JENEI SÁNDOR LEVENTE

„Ahol a szavak már nem bizonyulnak elegendőnek”

Bartha Mátvás hegedűművész Baróton született, de gyermekkorát Nagyszebenben töltötte. Tanulmányait a kolozsvári zeneiskolában, majd a Gh. Dima Zeneakadémián végezte, Ruha István osztályában. Már diákévei alatt a kolozsvári Transilvania Filharmónia tagja lett. 1997-ben megnősült, egy évvel később pedig megszületett a család első gyermeke. Rövid marosvásárhelyi és kasseli kitérő után 2001-től a Bázeli Szimfonikus Zenekarban játszik, amelynek meghatározó muzsikusa. Bartha Mátvással Koncz Attila rovatvezető, a Mathias Corvinus Collegium kolozsvári képzési központjának kutatótanára beszélgetett.

Hogyan fedezték fel a tehetségedet? Ez a szülednek volt köszönhető, vagy valaki másnak? És mit tanácsolnál a mai szülőknek: mire figyeljenek, hogy időben felismerjék gyermekük zenei adottságait?

A zenei affinitás alapvetően velünk született adottság. Véleményem szerint az emberek nyolcvan-kilencven százalékában megfelelő mértékben jelen van. A különbség inkább abban rejlik, hogy ki kezdi el időben fejleszteni ezt a képességet.

Ha valaki megfelelő életkorban kezd el zenével foglalkozni, jó esélye van arra, hogy ezek az adottságok szépen kibontakozzanak. Nagyon sok esetben azonban a szorgalom, a kitartás vagy a következetesség hiánya akadályozza a fejlődést. Ebben a szülők szerepe meghatározó. Az első négy-öt évben szinte mindig az ő akarata viszi előre a folyamatot, a gyermek engedelmesebben vagy kevésbé engedelmesen

követi ezt az irányt. Ami nem feltétlenül jelent kényszert: gyakran elegendő az, ha a szülő következetesen elvár bizonyos dolgokat.

Ritka eset, amikor maga a gyermek mindenképpen hegedülni akar, és saját elhatározásából küzdi le a kezdeti nehézségeket. Sokkal gyakoribb, hogy eleinte a szülő szeretné jobban a zenélést. Aztán egyszer eljön a pillanat, amikor megfordul a dolog. Hogy ez kinél mikor következik be, teljesen egyéni. A kivételes tehetség valójában ritka, ugyanakkor sok olyan példát látok, amikor nem a legtehetségesebb gyermek jut a legtávolabb, hanem az, aki szorgalmas, kitartó, és képes élni a lehetőségeivel.

A zenélés családi hagyomány volt nálatok...

Annyiban mindenképpen, hogy édesapám is zenész volt. Ő volt az első a családban, aki ezt a hivatást választotta. 1942-ben született, és tizenöt éves kora körül került Kolozsvárra tanulni. Akkoriban sok család számára ez jelentette a kitörés lehetőségét. A kollektivizálás időszakában egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a korábbi életforma már nem folytatható, a tanulás pedig valódi felemelkedési lehetőséget kínált. Édesapám számára ezt az utat a zene jelentette.

Tulajdonképpen ő terelt bennünket is erre az útra. És ezzel nem volt egyedül. Nemzedékének számos zenésze hasonlóképpen gondolkodott, így kollégáinak gyermekei közül sokan választották ezt a pályát. Nagyjából ugyanazt az utat járták be, mint mi: amikor elérkezett az ideje, Kolozsvárra kerültek tanulni, majd később maguk is hivatásos muzsikuskok lettek.

Hogyan dőlt el annak idején, hogy éppen a hegedű lesz a választott hangszered?

A hetvenes évek végén, és utána is Romániában egészen másként működött a zeneoktatás, mint napjainkban. Aki hatéves korában elkezdte a zeneiskolát, szinte kivétel nélkül zongorázni vagy hegedülni tanult. Aki ezek közül valamelyik hangszeren különösen jól fejlődött, annál maradt. Aki viszont úgy érezte, hogy egy másik hangszer jobban illik hozzá, abból később csellista, nagybőgős, fúvós vagy más hangszeres muzsikus lett. Én végül hegedűs maradtam, mert ez a hangszer ment a legjobban. Őszintén szólva olyan régen történt mindez, hogy már nem is tudom felidézni, volt-e bennem valamilyen különleges vágy arra, hogy éppen hegedűs legyek. Egyszerűen így alakult. És ha ma visszatekintek, azt gondolom, jól alakult. Annyira egyenesnek és természetesnek bizonyult ez az életpálya, hogy ma már azt mondom: kár lett volna mást választani.

Az akadémián olyan legendás mestertől tanultál, mint Ruha István. Milyen kapcsolatban voltatok? Hogyan emlékszel rá vissza?

Kétségtelenül óriási kiváltság volt a tanítványának lenni. Ugyanakkor könnyen megfeledezünk azokról a tanárokról, akik korábban terelgettek a pályán, pedig nélkülük soha nem juthattunk volna el olyan mesterekhez, mint Ruha István. Ezért fontosnak érzem, hogy róluk is szó essen. Az első hegedűtanárom Szebenben Róth Károly volt, édesapám kollégája a filharmóniánál. Kolozsváron Márkos Judit okított egészen 1990-ig. Amikor beadta a kívándorlási kérelmét Izraelbe, az akkori gyakorlatnak megfelelően azonnal elbocsátották a tanügyből, így kerültem a tanév hátralévő részére Wunderlich Mihály osztályába.

Ruha István rendkívüli muzsikus volt, hatalmas tudással és kivételes tehetséggel. Már a személyisége is nagy hatást gyakorolt a tanítványaira. Hihetetlen gyorsasággal reagált mindenre, amit hallott. Nem hosszú elméleti fejtegetésekkel tanított, sokkal inkább megmutatta, mire gondolt – egyetlen mozdulat, hangsúly vagy néhány eljátszott ütem gyakran többet ért bármilyen hosszú magyarázatnál. Pontosan tudta, milyen hangzást keres, és ezt rendkívül hatékonyan tudta átadni a növendékeinek.

Egy zenész esetében szerinted melyik a fontosabb: a technikai felkészültség vagy az, hogy belülről át tudja élni a zenét?

Azt hiszem, ezt a kettőt nem lehet egymástól elválasztani, mert ugyanabból a forrásból táplálkoznak. Mindkettő nélkülözhetetlen, nem lehet az egyik fontosabb a másiknál.

Ha valakiben mély érzelmek és gazdag zenei mondanivaló él, de hiányzik hozzá a megfelelő technikai felkészültség, akkor képtelen lesz mindezt hallhatóvá tenni. Ennek az ellenkezője is igaz: a pusztán technikai tudás önmagában nem teremti meg azt a belső tartalmat, amely valódi művészetté emeli az előadást. A mi hivatásunkban a technika a gondolkodásmódot, a hozzáállást és a belső folyamatokat is magában foglalja. Tulajdonképpen már azelőtt technikáról beszélhetünk, hogy egyetlen hang megszólalna. Annak is megvan a maga kiforrott módszere, hogyan készül fel fejben egy zenész a mű előadására, miként építi fel mozdulatait, hogyan alakítja ki azokat a reflexeket, amelyek segítik, és nem akadályozzák a játékban.

A kamarazenélés különösen közel áll a szívedhez. Miben más, mint a nagyzenekari munka?

A kettő között természetesen sok a hasonlóság. Mindkettő alapfeltétele, hogy az ember tudjon és akarjon együtt muzsikálni másokkal. Ez első hallásra magától értetődőnek tűnhet, valójában azonban egyáltalán nem az. Az együttműködés képességét ugyanúgy meg kell tanulni, mint magát a hangszeres játékot.

A kamarazenélés számomra elsősorban azért különleges, mert sokkal nagyobb önállóságot kíván. Egy kamarazenésznek nemcsak lehetősége, hanem kötelessége is, hogy saját elképzelései legyenek. A nagyzenekarban ezzel szemben jóval kisebb az egyéni mozgástér. Ott a karmester alakítja ki a közös koncepciót, a zenekari muzsikus feladata pedig, hogy azt a lehető legmagasabb színvonalon valósítsa meg. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy egy zenekari zenésznek ne lenne szüksége önálló gondolkodásra. De annak más a szerepe és a formája. A nagyzenekarban elsősorban felkészültséget, fegyelmet és kiváló együttműködési készséget várnak el, míg a kamarazenében az egyéni kezdeményezés sokkal hangsúlyosabban jelenik meg.

Talán a felelősség érzése jelenti a legnagyobb különbséget. A kamarazenész szinte a saját gyermekének érzi a produkciót, hiszen annak minden részletében személyesen benne van. Egy nyolcvantagú szimfonikus zenekarban ugyanúgy fontos minden egyes ember munkája, de ott a felelősség és a sikerélmény egészen másként oszlik meg a tagok között.

Ha a különböző zenei korszakokra gondolsz, melyek állnak a legközelebb hozzád? Ha jól tudom, a historikus előadásmód sem idegen számodra...

Szerencsés vagyok, mert a pályám során szinte minden korszak zenéjével foglalkozhattam. Volt idő, amikor a régizene különösen fontos szerepet töltött be az életemben, részben azért, mert Bázelen kiváló lehetőségek nyíltak erre. Historikus előadásmódban, korabeli hangszereken, azok hiteles másolatain is játszottam.

Körülbelül tizennyolc évvel ezelőtt kapcsolódtam be a Transylvania Barokk Együttes munkájába, és azóta is visszajárok Erdélybe, hogy évente egy vagy több alkalommal együtt muzsikáljunk. Ez ma az időm nagyjából tizenöt százalékát tölti ki, a fennmaradó részben azonban továbbra is szimfonikus zenekari muzsikusként, kamarazenészként vagy különböző koncertprojektek résztvevőjeként dolgozom, mindig ott, ahol izgalmas zenei feladat vár.

Ha mégis ki kellene emelned egy korszakot vagy zeneszerzői világot, amely különösen közel áll hozzád, melyiket választanád?

A barokk zenét nagyon szeretem, ma is örömmel foglalkozom vele, de azt hiszem, mégis a bécsi klasszikusok és a romantika állnak hozzám a legközelebb. Valószínűleg ezzel nem vagyok egyedül. A hangszeres muzsikások többsége hasonlóan gondolkodik, hiszen repertoárunk gerincét ezeknek a korszakoknak a művei alkotják.

Hosszú évtizedek óta dolgozol különböző német nyelvterülethez tartozó zenekarokban. Milyen különbségeket látsz az egyes országok együttesei között? Mennyire nemzetközi például a mostani helyed?

A Bázeli Szimfonikus Zenekar éppolyan nemzetközi, mint a legtöbb jelentős együttes. A tagok körülbelül egyharmada svájci, a többiek pedig a világ számos országából származnak: a legtöbben Nyugat-Európából, de sok kelet-európai kollégánk van, rajtuk kívül pedig más kontinensekről is érkeztek muzsikások. Hasonló a helyzet Frankfurtban, Hamburgban vagy a többi rangos, német nyelvterületen működő zenekarnál is. Azt azonban érdemes hozzátenni, hogy a külföldi muzsikások jelentős része már Németországban vagy Svájcban végezte tanulmányait. Fiatalon kerültek oda, ott fejlődtek tovább, és természetes módon ott építették fel a pályájukat is. Az én életutam ebből a

szempontból valamivel szokatlanabb, hiszen már diplomásként érkeztem.

Beszélhetünk így egyáltalán nemzeti karakterről? Létezik sajátos bázeli, svájci vagy német hangzás?

Igen, bár ezek a különbségek ma már sokkal finomabbak, mint ötven-hatvan évvel ezelőtt. Akkoriban egy északnémet, müncheni vagy amszterdami zenekar hangzását szinte az első pillanatban fel lehetett ismerni. Ezek a markáns különbségek mára nagyrészt elhalványultak. Persze akadnak kivételek. Bécs például mindmáig őrzi saját hangszeres hagyományait. Bizonyos fafúvós hangszereknek és kürtöknek ma is más típusait használják, mint a világ legtöbb zenekarában. Ezek történeti okokra vezethetők vissza, és valóban egészen sajátos hangzásvilágot eredményeznek. Általánosságban azt mondanám, hogy a nyugat-európai zenekarok ma már nagyon közel állnak egymáshoz. Inkább arról beszélhetünk, hogy az egyes országok együttesei bizonyos repertárokból mozognak különösen otthonosan. A német zenekaroknak megvannak a saját hagyományaik, a franciáknak szintén, és ugyanez igaz a magyarokra is. Egy kevésbé ismert Dohnányi-művet valószínűleg ma is egy magyar zenekar szólaltat meg a legnagyobb természetességgel, ahogy egy ritkábban játszott francia szerző művét inkább egy francia együttes ismeri igazán.

Nagyajtai származású édesapád révén erős unitárius gyökereid vannak. Mit jelentenek ezek számodra?

Az unitárius hagyomány ma is természetes része az identitásomnak. Édesapám családjában az volt a szokás, hogy a gyermek az azonos nemű szülő felekezetét „örökölte”. Mivel mindhárman fiúk vagyunk, mindannyian unitáriusok lettünk. Mindig szép hagyománynak tartottam ezt, mert sohasem valamiféle kényszerként éltem meg, hanem családi örökségként. Gyermekkoromban ugyanúgy részt vettem a vallásoktatásban, mint akkoriban minden unitárius gyermek. Ez nem az iskolában történt, hanem azon kívül, külön alkalmakon. Nem volt titkos, de egészen más világ volt, mint a mai.

A konfirmációra való felkészülés különösen szép emlék számomra. Szebenben kellett konfirmálnom, de addigra már Kolozsváron tanultam, ezért nem tudtam rendszeresen részt venni az otthoni felkészítéseken. Kolozsváron azonban volt egy fiatal lelkipásztor, aki külön foglalkozott velem. Nem csoportban készültünk, hanem kettesben beszélgettünk. Ezek az alkalmak máig élénken élnek bennem.

Ma is igyekszem kapcsolatban maradni az unitárius szellemiséggel. Gyermekkori barátom, Mikó Ferenc lelkész gyakran küld nekem könyveket és más kiadványokat. Különösen közel állnak hozzám Czire Szabolcs budapesti lelkész írásai. Bázelen sajnos nincs unitárius gyülekezet, így rendszeresen nem tudok részt venni istentiszteleten. Amikor azonban hazalátogatunk Erdélybe, vagy valamilyen családi esemény – keresztelezés, esküvő vagy más ünnep – adódik, mindig örömmel megyek templomba.

Művészemerként milyen összefüggést láatsz a hit, a transzcendencia és a zene között?

Meggyőződésem, hogy a köztük lévő kapcsolat egészen nyilvánvaló. Elég csak arra gondolni, milyen fontos szerepet játszott a zene az egyház történetében. A liturgikus zene csaknem egyidős a kereszténységgel. A misék és más egyházi műfajok évszázadokon át a zenetörténet legjelentősebb alkotásai közé tartoztak.

Számomra azonban talán még érdekesebb ennek a kapcsolatnak a másik oldala. A hangszeres zene szavak nélkül is képes olyan tartalmakat közvetíteni, amelyeket más módon rendkívül nehéz lenne megfogalmazni. A hangok önmagukban is érzéseket, gondolatokat és lelkiállapotokat tudnak megszólaltatni. Éppen ebben látom a kapcsolatot a transzcenciával is. Sem a hit, sem a zene nem kizárólag az anyagi világról szól. Mindkettő egy olyan valóság felé nyit utat, amely túlmutat a kézzelfogható dolgokon. Ez egy másfajta kommunikáció, amely nem elsősorban fogalmakkal vagy érvekkel, hanem élményekkel, érzésekkel és belső tapasztalatokkal működik. Talán éppen ezért képes a zene olyan mélyen megszólítani az embert. Sokszor ott is elér bennünket, ahol a szavak már nem bizonyulnak elegendőnek.

Ébert András – egy huszadik századi sajátos életpálya I.

GIDÓ CSABA

Született unitáriusok sem szerethetik és ragaszkodnak jobban egyházunkhoz.

Ébert Andrást személyisége, szakmai felkészültsége, jövőképe jelentős egyházi és közösségszervező feladatok ellátására tették volna képessé, az 1918 után bekövetkezett impériumváltás által azonban más irányt vett életpályája. Az alábbiakban Andreas Ebert, Ébert András, Andrei Ebert katolikus, unitárius lelkész, tanár, székelyudvarhelyi alpolgármester, unitárius presbiter életpályáját követjük végig a 20. század első felének meglehetősen összetett évtizedeiben.

Ébert András katolikus hitoktatóból lett unitárius lelkész

Ébert András 1884. augusztus 13-án született sváb katolikus családban, az etnikailag és vallásilag vegyes bánsági Csákváron. Elemi iskoláit itt a magyar tannyelvű állami iskolában végezte. Német anyanyelve mellett megtanult magyarul, feltehetően románul és szerbül is tudott. A temesvári katolikus főgimnáziumi tanulmányai után a csanádi papnevelde teológusa. Egyházi tevékenységét mint segédlelkész és hittantanár Csanádpalotán, Törökkanizsán, majd Resicán folytatta. A karizmatikus, kiváló szónoki és szervezőkészséggel rendelkező Ébert 1911-ben kilépett a névtelenségből azáltal, hogy egyedüli katolikus egyházi személyként a történelmi Magyarországon nem volt hajlandó letenni a

X. Piusz pápa által elrendelt antimodernista esküt. 1911. július 5-én levélben kereste meg Ferencz József unitárius püspököt, hogy be akar iratkozni az unitárius teológiára. A püspök válasza feltehetően biztató volt, mert elismertette a korábbi tanulmányait, 1911 őszén már a kolozsvári teológia negyedéves hallgatója. A teológia elvégzése után Ferencz József püspök 1912 őszén kinevezte Tordára segédlelkésznek és hitoktatónak. Ugyanebben az évben megnősült, feleségül vette Buja Ilonát. A fiatal, most már unitárius lelkész, aktív publicisztikai tevékenységre kezdett: tagja volt a Magyar Irodalmi Társaságnak, szerkesztője a liberális elveket való *Úttörő* budapesti lap egyházi rovatának, több cikke jelent meg az unitárius sajtóban.

1913-ban Sándor Gergely székelyderzsi lelkész az üresedésben lévő kénosi egyházközségbe kérte át szolgálati helyét. A székelyderzsi egyházközség lemondott a papválasztó jogáról, és a püspököt kérték fel, hogy nevezzen ki új lelkészt, aki a tordai segédlelkészt, Ébert Andrást helyezte tisztségbe. Ferencz József püspök az Udvarhely körüli esperesnek, Kisgyörgy Sándornak 1913-ban írt (a Homoródszentpáli Unitárius Egyházközség Levéltára Udvarhely körüli esperesi iratai között őrzött) levelében többek közt kiemelte. *Én igazán nem tudom elég nagyra becsülni, hogy ő mint hittanár oda tudta hagyni a római katolikus egyházat s hozzánk jött, mert meggyőződése hozzánk vonzotta, s nem elégedett meg azzal, hogy unitárius legyen, mert ő unitárius pap akart lenni. Hiszen lehetett volna tanár is, sőt a szocialisták nagyon körül fogták volt, hogy fogjon velük kezét, oly fizetést ígértek neki, amiből urason élhetett volna. És hogy talán az is befolyt átállására, hogy megakart nősülni, legyen. Olyan nőt vett el, aki ép úgy beillik papnénak, mint Ébert papnak. Született unitáriusok sem szerethetik és ragaszkodnak jobban egyházunkhoz, mint ez a pár ember. Ezért igazán nem szeretném, ha valami kedvetlenség érné őket Derzsben, s megbánnák valaha, hogy unitáriusokká lettek. Nekünk igazán nem lesz okunk megbánni, hogy őket keblünkre öleltük.*

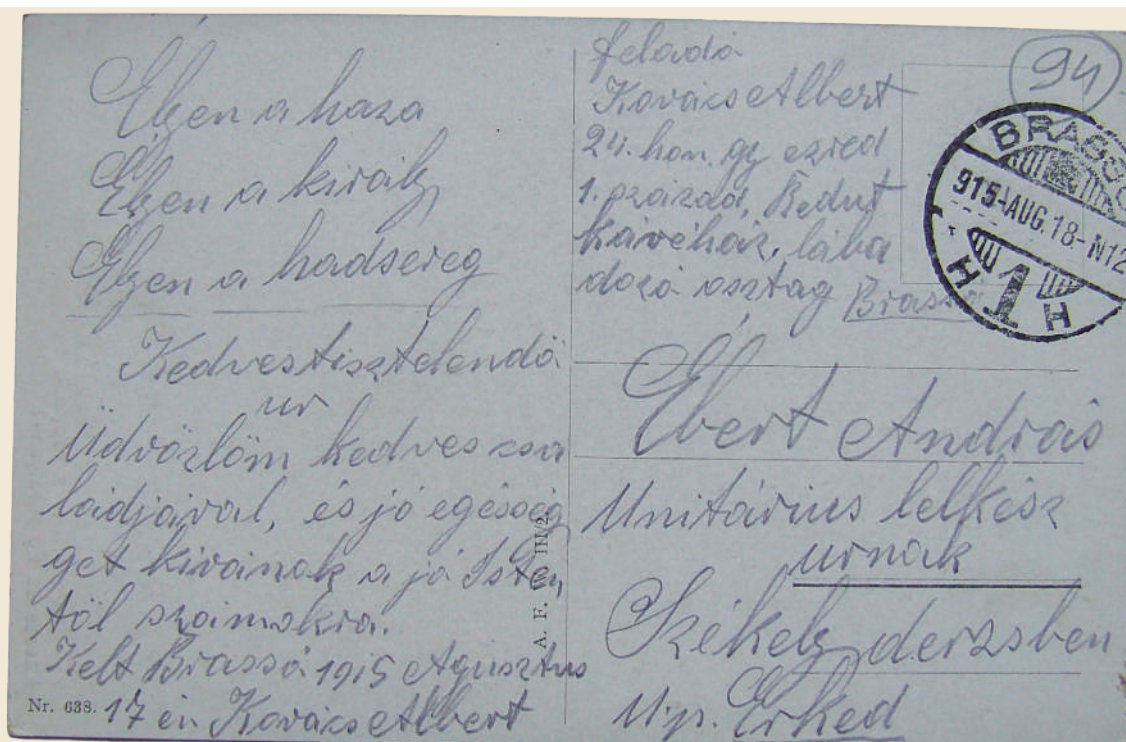
A városi környezetben szocializálódott, kevés egyházközségi tapasztalattal rendelkező, inkább értelmiségi, mint gazdálkodó lelkésznek számtalan kihívással kellett szembenéznie. Leginkább Kisgyörgy Sándor espereshez fordult tanácsért. A Homoródszentpálon található Udvarhely körüli esperesi levéltár iratanyagában Ébert Andrásnak több, esperesnek címzett levele megtalálható. Ezekből látható, hogy milyen problémákkal, sikerekkel és kudarcokkal volt kénytelen szembesülni. Lelkészként át kellett vennie a településen működő szövetkezet vezetését, ugyanakkor nem lévén gyakorlati ember, a gazdálkodásba is bele kellett tanulnia. Az esperesnek írt levelében bevallja, hogy ehhez annyira értett *mint a tyúk az ábécéhez*. Mint a helyi iskolaszék elnöke, megpróbálta rendezni a tanterületen belüli konfliktusokat.

Lelkeszi kinevezését követően népnevelő tevékenységbe kezdett, megpróbálta felhívni a hívek figyelmét az alkohol káros hatására. Egy helyi művelődési egyesület létrehozását tűzte ki célul. Tervével az esperest kereste meg, levelében kiemelte, hogy *Amerikában az unitáriusok még a templomba is beviszik a villanyszínházat, miért ne válnék az be itt is a templomon kívül*. Ugyan nem sikerült nagy költséggel járó mozigépet vásárolnia, de sikerült vetítógépet szerezni hozzávaló előadásanyaggal, amely azután *mozivá nőheti ki*

magát. Az 1915-ös évben az Uránia Magyar Tudományos Egyesülettől kapott vetítőlámpával és képekkel nyolc előadást tartott. Az Uránia Egyesülettel feltehetően a homoródszentpáli lelkész, Ürmösi József által került kapcsolatba, aki az egyesület tagja volt. Egész Székelyföldön 1915-ben csak Homoródszentpálon és Székelyderzsben tartottak ilyen jellegű népszerűsítő tudományos előadásokat, összesen tizenegyet, amelyre összesen 1341 személy volt kíváncsi. Az előadásokat nagy népszerűség övezte, Ébertnek ezt követően sikerült bevonnia a helyi értelmiségi elitet, akik vállalták, hogy téli időszakban minden héten egy-két előadást tartanak történelem, család, gyermeknevelés, méhészet, háziállat-tenyésztés, kertészet témakörökben.

Ébert András és az első világháború

Az első világháború kitörése új feladatok elé állították a lelkeszi társadalmat, az egyházat. Ébert András fiatal székelyderzsi lelkészként a háború első hónapjában már 270 helyi férfitől volt kénytelen búcsúzni. A háború kitörésétől kezdve igyekezett kapcsolatot tartani az oroszországi frontra került derzsi katonákkal, figyelt az otthon maradt családtagokra. Körlevelet küldött minden hadbavonult hívének, amely által levelezés alakult ki a lelkész és a fronton szolgálók

Kovács Albert levele a lelkésznek (1915)

között. A frontról küldött leveleket később Ébert elküldte Kelemen Lajosnak, a kolozsvári Erdélyi Múzeum-Egyesület történészének, levéltárosának, mert az egyesület célul tűzte ki egy háborús gyűjtemény létesítését. Összesen 48 derzsi katona 62 levele került így a kollekcióba.

A levelek mindegyikéből kiolvasható a béke és az otthon utáni vágy. Biás Dénes székelyderzsi honvéd 1915. január 18-án a következőt írta lelkészének: *...ezen sok szenvedés után jobb volna hamarjában egy sovány béke, mind egy kövér háború.* A katonák kíváncsiak voltak, hogy mi történik otthon, hogy vannak családtagjaik. Leveleikben feloldozást is vártak, mert vétkeztek az erkölcsi normák ellen, bűnt követtek el nap mint nap, hiszen embert öltek: *...kívánom a jó Istentől, aki nekünk édes Atyánk, és itt a harcban is gondvisel reánk, még ha róla meg is felejtkezünk is midőn egymást fegyvereinkkel is gyilkoljuk, és mégis nekünk megbocsát...*

A levelek mellett Ébert imakönyvet, unitárius egyletfüzetet is küldött a katonáknak, amelyek közkézen forogtak a fronton. Dénes Mózes szakaszvezető 1915 áprilisában a következőket írta: *...tiszteletes úr, még inkább örültem ennek a szép és drága imakönyvnek, mert hiszen elképzelheti, itt az ember egyebet sem hall, mint puskaropogást, ágyúdörgést és jajkiáltást, így tehát teljesen*

elvadulunk és elbutulunk. Ezután ha egy kevés pihenőidőm lesz, legfőbb vágyam olvasgatni ezen szép Dávid Ferencz-imakönyvből. Írja továbbá, hogy nekünk kitörölhetetlen lesz, én is arra kérem, örökíttessék meg valami szép és drága emlékekkel legalább azok neveit, kik elestek és el fogunk esni az ezutáni időkben itt a csatatéren.

Ébert András arra biztatta lelkéztársait, hogy tartsák a kapcsolatot a fronton lévő híveikkel. Kiemelte, hogy a lelkész felkeresheti egyenként minden hívét a saját maga írta levelével, amelyet a katona magával vihet a lövészárokbába, és érezheti az otthoni közössége, lelkésze szeretetét és féltő aggodalmát. Szerinte ezek a levelek olyanok a katonának, mintha a települése templomában volna és hallaná papjának szelíd, jóságos oktató szavait.

Az első világháborúban a székelyderzsi közösség 62 tagja halt hősi halált. Dénes Mózes szakaszvezető túlélte a háborút, és azok között volt, akik támogatták, hogy a harctereken elesett hősi bajtársak emlékét megörökítsék a település központjában, a templomerőd mellett. Az emlékművet 1929-ben avatták fel, de Ébert András már nem volt ott az ünnepségen, hiszen akkor már más úton járt, kilépett az unitárius egyház kötelékéből.

Fancsali Dénes levele a lelkésznek, amelyben ibolyát küld

A gazdaságszervező és önszerveződési kezdeményező

Balázs Ferenc gazdaságszervezői tevékenysége az 1930-as évek Erdélyében bontakozott ki, amikor a gazdasági kiszolgáltatottság és a piac bizonytalansága arra ösztönözte, hogy olyan modelleket keressen, amelyek vidéken az önellátást és a közösségi együttműködést erősítik. Angliai, hollandiai és amerikai tanulmányútjain ismerkedett meg a szövetkezeti mozgalmakkal. Ezek az élmények hozzájárultak ahhoz, hogy a gazdasági kihívásokra ne elméleti, hanem gyakorlati, közösségi alapú megoldásokat dolgozzon ki. Célja egy részben önellátó, nyitott és fejlődőképes rendszer kialakítása volt, amely csökkenti a külső gazdasági kiszolgáltatottságot, és a közösség javát szolgálja. Különböző szövetkezeteket szervezett – gazdasági gépek közös vásárlására és használatára, tej-, fogyasztási és értékesítési, valamint hitelszövetkezetet –, és kezdeményezte az Aranyosszéki Vidékfejlesztő Szövetkezet létrehozását, melyek eredményeit tudatosan visszaforgatták a közösségbe. Az általa képviselt elv – az alulról szerveződő, önkéntes együttműködésen alapuló gazdaság – ma is életképes alternatívát kínál a globalizált, kiszolgáltatott gazdasági rendszerekkel szemben.

| BÁLINT RÓBERT ZOLTÁN

„1934. január 8-án nyitottuk meg az Aranyosszéki Vidékfejlesztő Szövetkezet tordai lerakását. Az egyik kirakatot az aranyosszéki falvak elszórt, gipsz-hóval megszítált agyagházacska díszítették. Pontos térképet mutattak a falvakról, amelyekkel összeköttetésben állottunk. Mindegyik falu mellett kicsiben valami portéka állott, darab vaj, alabástrom, edény, szőttes, borospohár-nagyságú zsák liszt, sütemény, faesztergályos-dolgok, kicsi kosár, mutatván a termelés ágát hűen. Azt a kirakatot egészen tavaszig állandóan nagy tömeg bámulta. A feleségem készítette a házacska nagy részét a mészközi iskolás gyermekekkel és ő volt a gondolat felvetője is.” (A rög alatt)

Ezt a nyarat valami jóra kellene fordítani

Frissen leérettségizve, a diákélet terheitől megszabadulva azt gondoltuk a barátnőmmel, hogy ezt a nyarat valami jóra kellene fordítani. Amikor a Dabasi Táncsics Mihály Gimnázium diákjaiként érkeztünk Erdővidékre, akkor nagyon mély nyomot hagyott bennünk az emberek közvetlensége, szeretete és persze a gyönyörű táj is. Miután hazamentünk, mindketten éreztük, hogy nekünk ide még vissza kell jönnünk, és most, hogy egy nyárra teljesen szabadok lettünk, kaptunk az alkalmon, és beteljesítettük a vágyunkat. Itt volt az ideje, hogy visszaadjunk egy kicsit abból, amit négy évvel ezelőtt kaptunk. Mivel Pájer Gyuri vezette az osztályunkat az Erdővidéken tett látogatásunkkor, ezért őt kértük meg, hogy segítsen. Általa kerültünk kapcsolatba a Gondviselés Segélyszervezettel.

Amikor megérkeztünk, mindenki nagy örömmel és szeretettel fogadott. Otthonos szállást kaptunk Enikőéknél, a Gondviselés Segélyszervezet munkatársáéknál. Az elkövetkező napokban Enikő vezetésével segédkeztünk. Különböző helyeken festettünk kerítést, emellett Anna néninél is segítettünk Vargyason. Anna néni nagyon kedves volt, nagyon örült a társaságunknak, és annak is, amikor elmeséltük, hogy Dabasról érkeztünk. Továbbá csomagokat készítettünk elő, melyeket kihordtunk a rászorulóknak Középpaján. Több családhoz is vittünk élel-

miszereket és egyéb tárgyakat, amelyekre szükség van a mindennapokban.

Mindkettőnk számára a legemlékezetesebb a csomagkihordás volt. Eszméletlenül nagy élménynek tartjuk látni azt, hogy mennyire örülnek az emberek, amikor megkapnak egy-egy csomagot. Ezt egyszerűen nem lehet szavakba foglalni, át kell élni. Az önkéntes szolgálat által megerősítést kaptunk abban, hogy jó felé haladunk, és hogy tényleg nagyon jó adni, jót cselekedni. Szerintünk az önkénteskedés kétoldalú dolog, mert annak is ad, aki a csomagokat kapja, akinek a jótékonykodás szól, és annak is, aki az önkéntes munkát végzi. Ráadásul önkénteskedés után úgy érzi az ember, hogy tett valamit azért, hogy jobb legyen a világ, és hozzájárult mások jólétéhez. Ezért is nagyon ajánljuk mindenkinek – ezt legalább egyszer az életben ki kell próbálni.

Amikor a barátaink szülei meghallották, hogy Erdélybe készülünk önkénteskedni, ők is mondták a barátainknak, hogy tartsanak velünk. Ez sajnos nem valósult meg ez alkalommal, de miután meséltünk nekik arról, milyen volt, azt mondták, legközelebb ők is szívesen eljönnének.

Nagyon hálásak vagyunk az Erdővidéken töltött hétért, minden emberért, akivel megismerkedtünk, és akikkel együtt töltöttük ezt az időt. Minden, ami ott történt velünk, megerősített minket az összetartozásban és a szeretetben.

| FALDINA-SPONGA KINCŐ
| MÓRICZ IRINGÓ

Rövidhír

A Gondviselés Segélyszervezet részéről 2026. augusztus 17-én újabb segélyszállítmányozásra került sor az ukrainai háború rászorultjainak megsegítéséért. A Kárpátaljai Református Egyház illetékeseinek átadott, kisbusznyai méretű szállítmány tartalma: tartós élelmiszerek, gáztűzhelyek, tisztítószerrek, zseb- és fejlámpák. A négy és fél éve zajló háború kezdte óta a Magyar Unitárius Egyház és Gondviselés Segélyszervezet összesen 24 alkalommal juttatott el értékes segélyszállítmányt Kárpátaljára és Dél-Ukrajnába.

Kisorsoltuk a *Kalendárium* rejtvénypályázatának nyerteseit!

Huszonkilenc olvasónk küldte be a helyes megfejtéseket. A szerencsés nyertesek értékes ajándéksomagban részesülnek:

Bartha Sándor, Dicsőszentmárton
Ferencz Gabriella, Kovászna
Jónás Ibolya, Homoródújfalú

Köszönjük a játékot, jövőre is olvassák a *Kalendáriumot*, küldjék be a megfejtéseket!

Szabadság és biztos kapaszkodó

Az unitárius hit számára egyszerre szabadság és biztos kapaszkodó. Költő, magyar–angol szakos tanár, a kolozsvári Apáczai Csere János Gimnáziumban tanít. Eddig két verseskötete jelent meg: A csupaszodás gótikája 2021-ben, az Önfelüldözés 2024-ben. Verseit több erdélyi és magyarországi irodalmi lap közölte. Kovács Újszászy Péterrel beszélgetett Sándor Krisztina.

Mit mondasz el magadról legtöbb tíz mondatban, ha bemutatkozásra kérnek?

Ritkán szoktam tíz mondatban bemutatkozni. Általában a környezetemben lévőket kérem meg arra, hogy kérdezzenek rá bármire, ami velem kapcsolatban érdekli őket. Egyébként magyartanár vagyok és költő. A diákjaim Lordnak szólítanak. Kolozsváron születtem, ahol ma is élek, tanítok és alkotok. Bensőséges viszony fűz az állatokhoz, különösen a tyúkokhoz. Ha azt kérdeznék, kutyás vagyok-e vagy macskás, nem tudnék rá válaszolni.

Honnan az Újszászy?

Anyai szépnagyanyám Újszászon az Orczykastélyban szolgált.

Verseket írsz. Megjelent már két köteted. Rendszeresen közölsz különböző irodalmi lapokban. Mikortól tartod magadat költőnek?

2017 óta foglalkozom komolyabban szépirodalommal, versírással. Ekkortól számítom költői indulásomat is.

Költőként milyen kihívásokkal szembesülsz a kortárs irodalmi mezőben?

Megmaradni a köztudatban úgy, hogy közben az emberségemet se veszítsem el.

Jut időd a versíráásra a tanítás mellett?

Ritkábban, de jut. Szakítok rá időt.

Milyen tanítani ma? Amikor ezt elkezdted, milyen tanácsokkal látott el édesapád, aki ma közismerten a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet rektora, és évtizedek óta oktatja az unitárius teológiai hallgatókat?

Egymás pályáját számontartó, de két külön bolygó vagyunk édesapámmal. Amikor tanítani kezdtem, azt mondta, mindig tudj ember maradni, és szerettesd meg a fiatalokkal az irodalmat! A 21. századi tanításnak megvan-

nak a magasságai és mélységei, de a mélységekről nem szeretnék nyilatkozni. Nagy és viszontagságos útra indultam 2021 szeptemberében, ugyanakkor tudom, hogy életem egyik legjobb döntése volt. A fiataloktól rengeteget tanulok, új látásmódokkal, új perspektívákkal ismertetnek meg, és vigyáznak arra, hogy sose keseredjek bele az életbe.

Él az előítélet az emberekben, hogy a költők egyrészt elérhetetlenek, hétköznapi értelemben pedig olykor érthetetlenek. Te ezt érzékelled? Milyen vagy közlelő?

Hogy milyen vagyok közlelő? Mint bárki más ezen a földön. Tudatosan törekszem arra, hogy leépítsem az elérhetetlen művész sztereotípiát.

Ember igyekszem lenni, akinek a reggel 7 óra reggel 7-kor van, aki szeretetet és pozitív energiákat sugároz mások felé.

Minek tartod magad inkább? Költő, tanár, énekes?

Elsősorban tanár vagyok. Ez az a hivatás, ami kitölt, értelmet ad a mindennapjaimnak, meghatároz. Az előadó-művészet és a költészet pedig holtversenyben követi a pedagógusi identitást.

Mit jelent számodra unitáriusnak lenni?

Szabadságot és biztos kapaszkodót.

Fizikai értelemben is az egyház közvetlen közelében nőttél fel: a kolozsváriak által közismert Sora épületében lakva és a János Zsigmond Unitárius Kollégium padjait koptatva. Mit adott mindez hozzá a mai Kovács Újszászy Péter életéhez?

A városközpontban nevelkedve akaratlanul is megtalált az irodalom, bár megjegyzem, középiskolás koromban eszem ágában sem volt bölcsészkarra felvételizni. Színész szerettem volna lenni meg énekes. Valahogy mégis tanár lettem. Azt mondom, ez a szerencsés véletlen a családomnak és egykori magyartanáraimnak köszönhető.

Első verseskötetedben, mely *A csupaszodás gótikája* címet viseli, gyakran használsz állatmetaforákat. Ezeken keresztül üzensz. Honnan az állatok szeretete, ilyen mélységű ismerete?

Nem köztük nőttem fel, de sokszor és sokat volt szerencsém közvetlen kapcsolatba kerülni az állatokkal. Őszinteségük, tiszta kendőzetlen világlátásuk mindmáig meglep és lenyűgöz. Egész életemben kíváncsi voltam, vagyok rájuk, ezért igyekszem tájékozott maradni és napirenden lenni velük kapcsolatban.

Valahol azt nyilatkoztad: ha tehetnéd, kebledre ölelnéd az egész világot? Miért?

Mert tele van sok apró csodával. Azt hiszem, könnyelműség lenne, ha elfelejteném szeretni

azt a világot, amely szerencsére talán engem is szeret.

Ki a példaképed és miért?

Nincs konkrét példaképem. Sokféle értékes emberrel találkozom, akik valamilyen úton-módon mind-mind hatást gyakorolnak rám. Próbálom ellesni tőlük a követendő, a tisztelni valót.

Mi lesz a következő könyved címe?

Tonhalszív.

Kovács Újszászy Péter

Ember szerelme

Esti fény emlékét őrzi még az izzó.
Tenyered forró csempekályha.
Bal vállad bőrén tetovált a kígyó,
minden problémám mintha messze járna.

Egy-egy pillanatra elbújsz, átölelsz,
aztán jóízűen epres csokit majszolsz.
Hogyha messze mennék, akkor sem követsz.
Körhintázol titkon? Hiányommal harcolsz?

Tenyered forró csempekályha,
a polcon éber csivavaszobrok.
Te lehetsz békém fellegvára,
fülcimpád csókolva elszállnak a gondok.

Elszállnak a gondok, betakar az éjjel.
Világra öleljük egyszer még a hajnalt.
Hideg kék szemedben megcsillan egy fényjel,
ki volt, ki téged itt marasztalt?

Tanítanak a kérdések – A gyermek Jézus története

NAGY NORBERT

*A gyermek kér-
dez, a szülő a
közösség identi-
tását meghatá-
rozó történettel
válaszol.*

Bevezetés

Milyen volt Jézus gyermekkora? Hogyan nőtt fel? Milyen oktatásban részesült? Hogyan nevelték? Mindössze néhány olyan kérdés, amelyet az emberek feltesznek, amikor az evangéliumok hiányosságairól beszélnek, hiszen nem tudunk semmit róla harmincéves koráig – fogalmazódik meg sokszor az állítás. Igazságalapja nagy, mégsem teljes. A fenti kérdéseket a történeti Jézus-kutatás újabb, részben a posztmodern historiográfia hatását is tükröző megközelítései segítségével más szemszögből vizsgálhatjuk meg, középpontba állítva Jézus gyermekkorát.

A Biblia egyetlen története, amely Jézust már nagyobb gyermekként mutatja be, a Lukács szerinti evangéliumban olvasható. A tizenkét éves Jézus Jeruzsálemben marad, szülei pedig csak hazafelé veszik észre, hogy nincs velük. Három nappal később a templomban találják rá (Lk 2,41–52). Egyetlen történet, mégis lehetőséget ad, hogy megvizsgáljuk, milyen lehetett Jézus felnevelkedése az első századi palesztinai zsidóság társadalmi, vallási és oktatási környezetében.

Jonathan Sacks rabbi szemléletesen fogalmazta meg a zsidó hagyomány oktatás iránti elkötelezettségét: ahhoz, hogy megvédjünk egy országot,

hadseregbe van szükségünk, ahhoz viszont, hogy megvédjünk egy civilizációt, oktatásra. A szeptemberi tanévkezdés jó alkalmat kínál arra, hogy Jézus története és az első századi palesztinai zsidó oktatás-nevelés kapcsán elgondolkodjunk napjaink oktatási rendszerein, folyamatain, és megvizsgáljuk, milyen útmutatást kínál számunkra e téren a Biblia több ezer éves szövege.

Irodalmi elemzés

Egyáltalán nem meglepő, hogy az evangéliumok csak nagyon keveset beszélnek Jézus gyermekkoráról. Az ókori életrajzok sem törekedtek feltétlenül a gyermekkor részletes bemutatására, éppen ezért figyelemre méltó, hogy Lukács legalább egy ilyen eseményt elbeszél. A tizenkét éves Jézusról szóló történet formájában a görög-római életrajzi irodalom bizonyos jegyeit, tartalmában pedig a zsidó és bibliai hagyomány világát tükrözi.

Az ókori életrajzi irodalom jól ismert motívuma, hogy egy később jelentőssé váló személy rendkívüli tulajdonságai már gyermek- vagy ifjúkorában megmutatkoznak. Lukács beszámolója a tizenkét éves Jézusról ebbe a tágabb hagyományba is illeszkedik, nyilvánvaló zsidó és bibliai háttere mellett. Ezek a párhuzamok összhangban állnak azzal, hogy a mai kutatás (főként Richard Burridge nyomán) az evangéliumokat széles körben az ókori életrajz, a βίος (bios) műfajához sorolja, miközben mindegyik evangélium sajátos Jézus-képet formál. Az sem mellékes, hogy Lukács éppen a tizenkét éves kort említi. Bradley Billings különösen Augustus későbbi császár tizenkét éves kori történetével állítja párhuzamba a jelenetet. Ugyanakkor görög és zsidó hagyományokban is találunk példákat arra, hogy egy később jelentőssé váló személy kivételes tulajdonságai ebben az életkorban mutatkoznak meg (vö. Xenophón, *Cyropædia*, 1.3.1.; Suetonius, *Cæsarok élete*, II.8.; Iosephus Flavius, *A zsidók története*, 5.348.).

Történeti, kulturális háttér

A történet oktatási és nevelési vonatkozásainak vizsgálatához jó kiindulópontot nyújt az idézet: *Három nap múlva találták meg a templomban, amint a tanítómesterek körében ült, hallgatta (ἀκούοντα) és kérdezte (ἐπερωτῶντα) őket, és mindenki, aki hallotta, csodálkozott értelmén és feleletein.* (Lk 2,46–47)

Fontos kiemelni Chris Keith nyomán, hogy a formális írás-olvasási és írnoki képzés az ókorban korlátozottan volt hozzáférhető, és a mai értelemben vett általános közoktatás nem létezett, ezért nehéz megállapítani, mennyire volt elterjedt az írás-olvasás képessége. Az ismeretek átadásában a szóbeli tanulásnak is alapvető szerepe volt.

Max Liebermann: *A tizenkét éves Jézus a templomban*, 1879

Bár jóval későbbi hagyományról van szó, ezért az első századra nem vetíthető vissza közvetlenül, de a rabbinikus hagyományban és a későbbi jesivai tanulásban kiemelt szerepet kapott a kérdezés és a vita. Sacks szerint a jesivában különösen nagyra értékeli a jó kérdést. Ennek azonban már a Tórában is fontos előzményei vannak: 2Móz 12,26; 13,14; 5Móz 6,20. Ezekben a gyermek kérdez, a szülő pedig a közösség identitását meghatározó történettel válaszol. Sacks szerint a későbbi zsidó bölcsek ebből azt a

következtetést vonták le, hogy a gyermekeket kérdezésre kell ösztönözni. Sacks megfogalmazásában a bibliai héberben nincs külön ige, amely egyszerűen azt jelentené: „engedelmeskedni”. A Tóra ehelyett a bibliai héber šāmaʿ (שמע) igét használja, amelynek jelentéskörébe a hallás, figyelés, megértés, engedelmesség és válaszadás is beletartozik.

Teológiai értelmezés

Jézus első megszólalása ebben az evangéliumban szintén egy kérdés: „Miért kerestetek engem?” (Lk 2,49a) Az aggodalom és kétségbeesés hangján megszólaló szülői kérdésekre (Lk 2,48) Jézus visszakérdezéssel válaszol, s mintegy előrevetíti, hogy már gyermekkorától elsődleges számára mennyei Atyjához való tartozása, még akkor is, ha ez emberi szemmel nehezen érthető. Ez a minta a későbbiekben sokszor visszatér. Válaszának azonban teológiai mélysége van. Ez a válasz jól ábrázolja, hogy az evangéliumokban Jézus újra és újra Atyaként beszél Istentől. Istent szerető, mennyei Atyjának tekinti. Erre számos más példát találunk (Lk 10,22; 22,29; Mt 11,27; Mk 14,36). Lukács evangéliumában ez azzal is társul, hogy így az ember Isten gyermeke (Lk 6,35).

Alkalmazás

Mennyire más ez a folyamat attól, mint amihez szoktunk. Napjainkban az oktatás és nevelés könnyen válhat egyirányú monológgá, oktatássá és kijelentéssé. Mennyivel másabb lenne, ha mindezt kérdések előznék meg. Ha gyerekeink és ifjaink úgy nőnének fel, hogy arra bátorítjuk őket: kérdezzenek.

A kérdezés tanulás.

Fejlesztheti a kritikai gondolkodást és az értelmet. Egy ilyen szemlélet talán változást hozhatna a ma oktatásába és nevelésébe. Éppen ezért fontos, hogy a tizenkét éves Jézus történetéből tanuljunk. Talán, ha a ma diákja ösztönözve van közösségi eszmecserére, párbeszédre és legfőképpen kérdezésre, akkor lesz majd, aki elcsodálkozzon a jövő felnőttjének értelmén, feleletein.

Oh, Froben!

RÁCZ NORBERT ZSOLT

*Szép, mutatós
és sokrétegű
címerünk van.*

A Magyar Unitárius Egyház címere közismerten a farkába harapó kígyó, amely körülvesz egy dombon álló galambot. A jelkép hagyományosan Jézus tanítására utal: „Íme, én elküldelek titeket, mint juhokat a farkasok közé: legyetek okosak, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok.” (Mt 10,16) A címer eredete a múlt homályába vész, nem tudjuk, hogy mikor és miért kezdték eleink használni e jelképet. A legvalószínűbb feltételezés az, hogy Rotterdami Erasmus nyomdászának, Johannes Frobeniusnak a nyomdászjelvényét és jelmondatát (egy)házasította valaki valamikor. Erasmus hatása kétségtelen az unitáriusokra, könyveit forgató elődeinknek megtetszhetett a Hermész *caduceus*-ára tekeredő kettős kígyó, mely felett galamb állt – ezt alakították a ma is ismert formára. Ám, hogy a kígyó miért válik uroborosszá, azaz farkába harapó kígyóvá, mindmáig rejtély. E jelkép jelentése: kezdet és vég, örök körforgás, körbeforgó idő, pusztulás és újjászületés. Az alkímiában és a hermetikus hagyományban a mindenség egységét jelentette. *Panta hen*, azaz „minden egy” – mondták a régi görögök az uroboroszra.

Jézus zsidó világában a kígyó a ravasz okosság jelképe volt, olyasmi, mint a mi kultúránkban a róka. Ez az állat (s nem az ördög) kísérti az első emberpárt Édenben, s veszi rá őket, hogy egyenek a tiltott fa gyümölcséből, nagyjából úgy, ahogy a róka ravaszsággal szerzi meg a sajtot a varjútól. Amikor Jézus tanítványainak a kígyót ajánlja, akkor lényegében azt mondja, legyetek

kicsit ravaszok és nagyon okosak. A galamb ezzel szemben Noétól Picassóig a béke, a szelídség, a harcképtelenség és a remény jelképe. A galambnak nincs erős csőre, éles karma, szárnya, egyszerűen védekező, harci „eszközök” nélkül való, röviden fegyvertelen. Címerünkben a galamb hegyen áll, sziklán, ami a hit egyetemes jelképe. Valamikor a 19. századtól Déva várának dombját szokták egyesek emlegetni, de ez egy nagyon kései értelmezés, amit átít az adott kor romantikus szellemisége. A magam részéről a puszta hegy vagy szikla elégséges, nem igénylem a Dávid Ferenc-i utalást.

A galambot mintegy körülöleli a kígyó, mely felett az isteni uralkodás koronája áll. Így teljeseedik ki ez a komplex szimbólum, amit – magyarázatként – egészít ki a jézusi mondás. Szép, mutatós és sokrétegű címerünk van, amit pecsétként, díszként, zászlóként, sőt (ilyet is láttam) tetoválásként is használnak. Meg is szoktuk talán, immár szemünk nem akad meg rajta, talán csak akkor vesszük észre, amikor egy idegen rácsodálkozik, s kéri, magyarázzuk el neki

azt. Pedig Jézustól napjainkig, a jelmondatnak és a címernek egyaránt mondanivalója van. Most, az őszbe hajlás havában, hadd osszak meg én is pár esetlen gondolatot vele kapcsolatban!

Unitárius szemléletünket évszázadok óta áthatja egy elegyítési kísérlet, mely szerint tudás és erkölcs, ismeret és cselekvés, végső soron kígyó és galamb találkozásában, harmóniájában rejlik a kiteljesedés, a helyes élet titka. Iskoláink jelmondata, a *Musis et virtutibus* (műzsák és erények) is ezt fejezi ki. Szélsőségesen leegyszerűsítve két kérdéshez jutunk: a *miérthez* és a *hogyanhoz*.

Az első, a miért, a kígyó kérdése. Racionális, tudós, kíváncsi és szomjas kérdés ez. Arra sarkall, hogy megfejtsük az univerzum titkait, latba vessük képességeinket, s keressük létünk rejtélyeire a válaszokat. A kígyó hideg, mint egy laboratóriumi neoncső fénye, mint a mikroszkóp tapintása, mint egy szike, amivel felmetsszük a világegyetem hasát, hogy belső működését meglássuk. A kígyó türelmes, nem siet, nem kapkod, hanem kivárja az alkalmas pillanatot, mint a tudós, aki ezer kísérlet után újrakezdi ezeregyszer is annak a felfedését, amire életét szentelte. A kígyó tekintete merev, nézése szuggesztív, áthatol a bőrön, mélyen belelát a tudatba, megbabonázza az előtte állót, pont úgy, ahogy az emberiség igyekszik megérteni a világot, amelyben él. A kígyó vedlik. Időnként leveti kinőtt, elhalt felhámját, hogy újat növelesszen, akárcsak a tudomány, amely bármikor kész a frisset és igazabbat felkarolni a régi, immár kopottal szemben. Végül a kígyó ravasz is. Ha nem sikerül így, akkor amúgy próbálkozik. Ha egyenes úton nem megy, akkor kerülő ösvényeken próbálkozik. Jézus is ezt ajánlja báránykáinak: vigyázzatok, rátok vadászó farkasok közé küldelek, báránylétetek kiszolgáltatottságát egyenlítsétek ki kígyói okossággal.

A második a hogyan, a cselekvés, a galamb kérdése. A galamb fegyvertelen, mérge nélkül való, támadni képtelen. Túlél, tojást rak, fiókát nevel, morzsákat csipeget, s reggel, amikor aranypalástba öltözik a világ, akkor gyengesége ellenére a magasba lendül, megélve a holnap ígéretét és reményét. A galamb mindennek ki van szolgáltatva, de védtelensége ellenére mégis remélni tud. Megtapasztalja a folytonos változást, a lét kiszámíthatatlanságát, de el nem csügged,

hanem minden nehézség ellenére kész remélni. Így válik a gyenge erőssé, a védtelen bátorrá, a vereségre ítélt győztessé.

A két jelkép csak együtt biztosít harmóniát. A magányos uroborosz felfalja önmagát. A hideg ész szomját el nem oltja a jóság csendessége, amin kész átgázolni, ha célja azt kívánja. A kígyói lét önfelszámoló és hideg, mint a kígyó tekintete, mint a világűr csendje. A kígyó vallása az egyetemesség gépies, kiszámítható egységét hirdeti csupán, ahol gondviselésnek, érzelemnek, sőt hitnek helye nincsen. Csak az igaz, ami észszerű, csak az helyes, ami törvényes, csak az maradandó, ami kiállja a falánk kígyó örökké éhes marását. A magányos galamb ezzel szemben rövidlátó és felszínes, hiszékeny és frivol. Könnyen elszáll, két gallyból rak fészket, de hosszú távú és előrelátó cselekvésre képtelen. A gallyakat elfújó szelet tapasztalva, könnyelműen rázza meg magát, s keres új helyet, hová új fészket rak, s új tojást tojik. A galambot körül kell ölelje a kígyó. A kígyó ölelését pedig ki kell töltsse a galamb. Ha a kígyó nem öleli a galambot, e második céltalanul elszáll. Ha a galamb nem tölti ki a saját farkát emésztő kígyó körét, az önmagát mindenestül felfalja. A kettő együtt viszont egyszerre kínál, egyszerre ad melegséget és rendet.

Ma inkább a kígyó korát éljük. Civilizációnk önmagát megkérdőjelezve falja, marja emészti saját testét. Mindent megkérdőjelezünk, s a pusztaság követelőző kérdéseire választ nem kapva, marunk szét mindent magunk körül. A rend önmaga ellen fordul, s mérgező savakban oldódik fel a korábban stabil emberi élet. Ez ugyanakkor oda vezet, hogy a galamb kirepül a kígyó keretét adó öleléséből. A rendet felhagyó szelídség immár korlátok nélkül szárnyal mindenfelé, naiv szárnycsapásokkal igyekezve biztos pontot találni a maga számára. Ha nincs rend, mit ér a reménység? Mire vágysz? Mit remélsz, ha semminek sincs semmi értelme? Akkor már csak az a néhány morzsa marad, amit élvezve csipegetsz fel a földről. Ma felbomlott a címerünk sugallta harmónia, s emiatt annál fontosabb újra alaposan szemügyre vennünk egyházunk legláthatóbb kifejeződését. Ideje elgondolkodni, hogy mi módon lehetne visszaszerezni a két elem egységét, a tudás és hit egyensúlyát az életünkben.

Egy emlékezésre, megörökítésre érdemes találkozás: Evelyn H. T. Broadwood kapitány Budapesten

1968 óta őrizgetem azt a prospektuscsomagot, amelynek egyik lapjára Evelyn H[enry] T[schudi] Broadwood írt – nekem címzett, nekem szóló – emléksorokat. A 79 éves, kedves, elegáns öregúr, akinek alkalmi támasza, kísérője lehettem 1968 nyarán Budapesten, az 1728-ban alapított világhírű angol zongorakészítő manufaktúra, a Broadwood & Sons Ltd. elnöke volt. A kapitány (kérte, hogy így szólítsák) célja annak a kivételes hírnévre szert tett zongorának a megtekintése, megérintése volt, amelyet ükapja, a kézműves üzem, a manufaktúra alapító-tulajdonosának fia, Thomas Broadwood ajándékozott tisztelete és elragadtatása jeléül Ludwig van Beethovennek, a zene halhatatlan génuszának, aki Magyarországon, Budán és Martonvásáron egyaránt megfordult. A Beethoven-hagyatékából Carl Anton Spina bécsi zeneműkiadó és hangszerkereskedő vette meg, akitől Liszt Ferenchez került a fortepiano Weimarba, Lisztől pedig végrendelete szerint a Magyar Nemzeti Múzeumba.

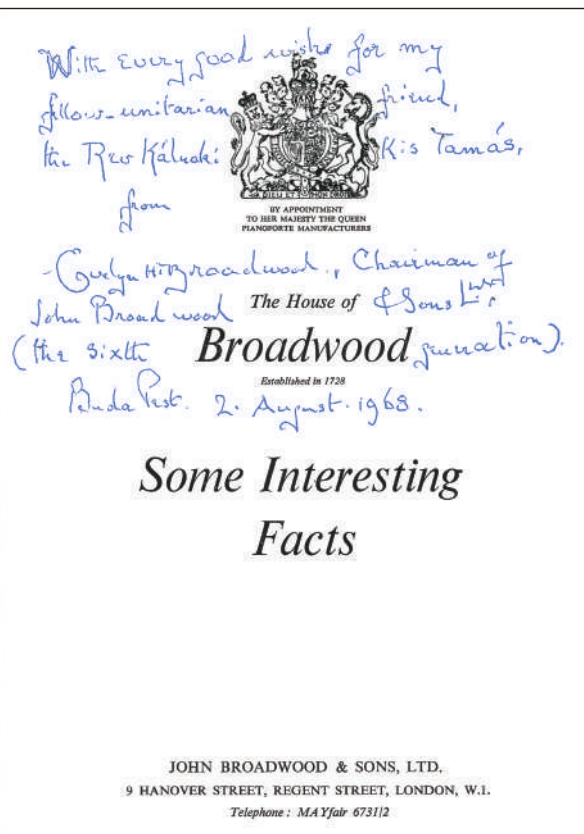
Broadwood kapitány az angliai worcestershire-i North Malvernben született 1889. március 17-én. A Wellington College-ban tanult. A tanintézmény elhagyása után bevonult a norfolki ezredhez. Részt vett az első világháborúban, ahol megsebesült. Érdemei elismeréseként kapitányi rangot kapott és Katonai (Érdem)keresztrel (Military Cross) tüntették ki. Nem nősült meg, családot nem alapított. 1918-ban a vállalkozás rektorává választották. A róla elérhető életrajz szerint 1923-tól egészen 1975-ig, haláláig, ő volt a neves cég elnöke. Nekem átadott (talán régebbi) névjegyén ezzel szemben ez áll: vice-president.

Budapesti látogatása idején a (Szent) Gellért (gyógyfürdő) Szállóban lakott. Kevés hotel versenyezhetett ekkor vele, mert még nem teleped(het)tek meg a budai várban és a Duna pesti partján a nagy nemzetközi szállodaláncok egységei. A Gellért Szálló halljának galériáján találkoztunk, ismerkedtünk össze. Ott várt rám, ott ült fenn, várva érkezésemet. A feladat elvégzésére Ferencz József, a Magyarországi Unitárius

Egyház akkori főgondnoka, későbbi első püspöke kért fel. Amiből az következett, hogy ezen az úton kapta a hírt az egyház Evelyn H. T. Broadwood érkezéséről.

Rosszkor. Mert mind Erdélyben, mind pedig Magyarországon a 400 éves évforduló megünneplésére készültek az unitáriusok. Budapesten pedig ennél is többre: az erdélyiektől való elszakadásra, az önállósodásra. Egyébként biztos, hogy nagyobb nyilvánosságot kapott volna a hírneves vendég érkezése, és az sem fordul(hat)ott volna elő, hogy az *Unitárius Élet* hallgasson erről az eseményről, egy sort se írjon le róla. Pedig ez történt.

Találkozásaink egyik napján kereste fel az időt Varga Bálint András, akkor a Magyar Rádió Zenei Főosztályának munkatársa, hogy érdeklődjön a hangszer/zongorakészítéssel foglalkozó nagy hírű cég első embere látogatásának célja felől. Hogy írt-e erről valahol valamit, vagy beszélt-e róla a rádióban, azt nem tudom, de feltételezem. Az viszont biztos, mert láttam, hogy magával hozta munkaeszközét, saját *Zenei Lexikonjának* egyik kötetét és autogramot, bejegyzést kért abba, azon a helyen, ahol a neveze-

Some Interesting Facts

JOHN BROADWOOD & SONS, LTD.
9 HANOVER STREET, REGENT STREET, LONDON, W.1.
Telephone: MAYfair 673112

tes családról és manufaktúrájáról, Beethovenról vagy a zongoráról említés, szócikk volt fellelhető. Broadwood kapitány a kérést teljesítette, és talán ő is rácsodálkozott a kötetre, csakúgy, mint jómagam, mert azt a már életükben lexikon szócikket kapott, kortárs előadóművészek, zeneszerzők, zenei hírességek stb. autogramjai, bejegyzései díszítették. Ezek a kötetek ilyenformán különleges látványt és könyvértéket képviseltek.

Aztán egy napon megvalósult a látogató ki tudja mióta dédelgetett álma: elkísértem Broadwood kapitányt a Magyar Nemzeti Múzeumba, amelynek állandó kiállításán az 1818-ban Thomas Broadwood által Beethovennek ajándékozott zongora a tárlat nagy hírű ékessége volt. A kiállítóterem sarkában a teremfelügyelő ült, a dobogón elhelyezett zongorát pedig távolság és zsinóros kordon választotta el a látogatók útjától. A kapitány megilletődötten állt meg a zenei géniusz családi műhelyükben készült hangszere előtt, majd egyszer csak gondolt egy nagyot, fellépett a dobogóra és gyorsan megérintette, megsimogatta felmenői világhírnévre szert tett alkotását. Nem kevésbé átszellemülve a szimfóniák zsenije által használt zongora érzelmekre ható jelenvalóságától. Ki tudja mióta melegengette magában a gondolatot, tervet, hogy egyszer eljuthasson Magyarországra és láthassa, megérinthesse a Broadwoodok Beethoven szolgáltató hangszerét. A teremőr valósággal rántott a kapitány merészsége láttán. Csoda, hogy az őrséget nem riasztotta ellenünk. Hiába mondtam neki, hogy honnan jött és kicsoda az általam kísért látogató, nem érdekelt. Nem fogta föl az elegáns öregúr szabályszerűségének megörökítésre érdemes különlegességét.

Nem tudom, hogy a múzeum illetékesei egyáltalán (meg)tudták-e valaha, s ha igen, (el)hitték-e, hogy Evelyn H. T. Broadwood, a hangszerkészítő manufaktúra akkori elnöke tisztelgett a hangszer, Ludwig van Beethoven és Liszt Ferenc előtt 1968 nyarán. A hangszer azért különleges erekllye, mert összeköti a két zeneszerzőóriást, Ludwig van Beethoven és Liszt Ferencet.

A kapitánnyal néhány rövidebb sétát tettünk a fővárosban. Megnéztük, pl. a Budapest VI. kerületében a nagykörúti (akkor Lenin, ma Teréz körúti) hangszerbolt kínálatát, ahol némi csaldottsággal állapíthatta meg, hogy az eladó nem tudta a Broadwood nevet összekapcsolni az

üzlet hangszerkínálati anyagának hiányosságával. Broadwood zongorájuk nem volt, amit a kapitány természetesen tudott.

Itt-tartózkodásának utolsó estéjén pompás vacsorán látott vendégül – feleségemmel együtt – Evelyn H. T. Broadwood, a Gellért Szálló elegáns éttermének teraszán. Arra is figyelt, hogy feleségem (az akkor 18 éves fiatalasszony) ne érezze magát rosszul attól, hogy egyedül kell magára vállálnia férfiak között a folyamatos társalgás elősegítését és áthidalnia esetleges nehézségeit, ezért meghívott egy korban hozzá közelebb álló hölgyet, Filep Jolánt, hogy párossá válják az asztaltársaság. Igazán emlékezetes maradt számunkra a hangulatos, nyáresti, zenés vacsora Evelyn H[enry] T[schudi] Broadwood kapitánnyal, az angol hangszer-manufaktúra elnökével.

Az alábbiakban idézett sorok azóta emlékeztetnek találkozásainkra:

With every good wish for my fellow-unitarian friend, the Rev. Kálnoki Kis Tamás, from Evelyn H[enry] T[schudi] Broadwood, Chairman of Broadwood & Sons Ltd, (the sixth generation) Budapest. 2. August. 1968. / Minden jót kívánok unitárius barátomnak, Kálnoki Kis Tamás tiszteletes úrnak, Evelyn H[enry] T[schudi] Broadwood, a Broadwood & Sons Ltd elnöke (hatodik generáció). Budapest, 1968. augusztus 2.

Aki a Broadwood-/Beethoven-zongora ajándékozása mikéntjének vagy a hangszer mára világhírnévre szert tett, múzeumi tárgygyá, kincscsé válásának és javításai, restaurálásai kalandos történetének részleteire kíváncsi, elolvashatja Radnóti Klára, *Liszt Ferenc és a Magyar Nemzeti Múzeum*, valamint *Az isteni Apolló oltára. Beethoven-ereklye a Magyar Nemzeti Múzeumban* című írását, amelyek a *Honismeret* folyóirat 2011/5-ös, valamint a *Napút* 2020/8-as számában olvashatók – rákereshetnek elektronikusan is.

A prospektus szóban forgó oldalának itt közreadott hasonmása hitelesen tanúsítja, hogy Evelyn H. T. Broadwood kapitány – minden egyéb állítással és híreszteléssel szemben – 1968. augusztus 2-án (a megelőző napokban és a következőn) Budapesten tartózkodott.

| KÁLNOKI KIS TAMÁS

Bözödújfalvi találkozó, 2026

Menj el, a te hited megtartott téged (Lk 8,48)

Az Óceánon túlról nemrég egy nagyon jó testvérem, barátom járt itt feleségével, Rodger Mattlage. Az ő nevük is ott van a templomunk melletti adományozók tábláján. Rodger Erdély jó ismerője, hisz több mint húsz éve ismétlődő látogatásai során mondhatni Székelyföld minden szegletét megismerte. Ittjártakor a székelykeresztúri rádió unitárius egyházi műsorába is behívták egy beszélgetésre. Amikor arra kérdeztek rá, hogy melyik számára a legkedvesebb táj, így válaszolt: Székelykeresztúr mellett Bözödújfalun az, amelyet szent földnek tartok. Ő volt az, aki, amikor a kopjafafalu felépítésének tervéről beszéltem neki, elővette topográfusi tudományát és a falu kicsinyített mását belehelyezte ide, e bekerített területbe, ahova aztán felépült. E szentföldre jöttünk ma újra a 36. falutalálkozónkra, és ma e szent földön állva szólok újra hozzátok, testvéreim. A felolvasott bibliai vers alapján mondhatnék egy biblikus prédikációt. Nem teszem. Ez alkalommal beszédemet fejezetekre, részekre bontottam különböző témák szerint. Minden rész, fejezet mondanivalója Bözödújfaluhoz, e szent szülőföldhöz kapcsolódik: szavaink, beszédünk; történelmünk; a falu; a hit.

1. Szavaink, beszédünk. Amikor a találkozás, az együttlét öröme tölti el életünket, figyelem szavainkat, a szentírás üzenetét hordozókat, a másik ember felé küldötteteket. Az ajkakon mosoly, a lélekből szavak fakadnak, melyek vigasztalnak, hitre buzdítanak, bátorítanak. A szavak nevetteknek, s amint baráti kéz simogatja tenyeredet, úgy simogatják lelketeket is, mert szavaink valami csoda folytán szebbek mint máskor, lélekből fakadnak. S aztán csodálkozunk ha beszélő ember szavait nem értjük, mert kétszínűek, mert durvák, mert meggondolatlanok, mert érzéketlenek, mert... és kérdezzük magunktól és másoktól: mit is akart mondani.

Amikor megszűnik a tekintély a világban, akkor megszűnik a mérték, az igazodás, a mihez képest kötöttsége. S akkor felujjong a tömegember, hogy eljött végre a szabadság! Pedig nem jött el semmi sem. Csak a kilátástalan nihilizmus, és elmaradhatatlan kísérője a végtelen cinizmus, a meggondolatlan, a felelőtlen beszédek ideje. Ez

fellelhető mai társadalmunkban, fellelhető emberi kapcsolatainkban – a kimondott szóban, a továbbadott, tovább mondott beszédben, abban is, amit hírként a szavak hordoznak, abban is, amit álhírként a pletyka hordoz. Ezért szólok ma újra és újra – hiszen már beszéltem a szavaink felelősségéről.

Igen, mert én azt tanultam egykor itt e szentföldön jó apámtól – gondolom ti is sokan tanultátok ezt –, aki ismételte, hogy jól az eszembe véssem: fiam, a magyar ember szava írás.

Mert a magyar ember szava mögött a gondolat mélysége, szándékainak tisztasága van, kell hogy legyen.

Jézus ismerte a szó hatalmát... Tudta, hogy a szó a lélek megtestesülése, döntés élet és halál között, megrendítő állomás, hisz a lét és nemlét sorompójánál tartózkodik. A szó az Isten száján kiejtett, a létezés kezdete, maga a teremtés, az élet elindítója. Jézus tudta, hogy a szó a lélek követe, az a pohár, amellyel az érzések és gondolatok kútjából merítünk, az a szárny, amelyet a lélek növeszt, hogy a másik lélekig elérjen. Kincsesháza, amelyben a múlt értékeit őrizzük, amelyben előző nemzedékek hitük, tudásuk, költészetük, szokásaik, hagyományaik, életük minden szépségét, áldását örököseikre hagyják. Ezért tartozunk számadással minden szavunkért, mert a szavaink elárulják jellemünket. Ezt üzeni ma is nekem, neked, mindannyiunknak e szentföld: felelőség a beszéd, a kimondott szó, mert a magyar ember szava írás.

2. Történelem. A XVI. században, amikor máglyák gyúltak Európa-szerte, amikor gályarabságra ítélték a másképp gondolkodókat, amikor börtön várt a hit szabadságát védelmezőre, volt egy olyan része Európának, amely a hit és lelkiismeret szabadságának földje volt: Erdély. 1568-ban Tordán országgyűlés mondta ki a vallás-szabadság törvényét. 1720-ban Fátfalván az unitáriusok és reformátusok közösen építettek templomot, és több mint 300 éve közösen hasz-

nálják azt. 1868-ban Bözödújfaluban az üldözött és hivatalosan eltűntnek nyilvánított szombatosság, székelő zsidóság jelentős közösségére talált Orbán Balázs – e szent földön. Itt éltek háboríthatatlanul hat felekezet közösségében a 2. világháború, majd kommunizmus jöttéig. E szentföldön addig, míg tóba nem süllyesztették.

3. A falu. Bárhol is élünk, lelkünkben soha nem szabad a honnan jöttünk tudatának elhomályosulnia. Nem, mert nincs a földkerekségnek szentebb helye, mint a szülőföld, a nagyvilágnak az a föld darabja, ahol őseink életfája hajdan gyökeret vert, s aztán terebélyes fává növekedve, szakadatlan hozta nemzetségek új életnek indult hajtásait! Beszélni kell a szülőföldről, nemcsak egyszer, nem kétszer, de életünk minden napján meg kell vallani a iránta való szeretetünket, ragaszkodásunkat. De szeretni, hűségesen ragaszkodni valamihez csak akkor lehet, ha ismerjük annak szépségeit, hagyományát, ha értékelni tudjuk az elődök ekeszarván kergesedett erőfeszítésével és az édesanyák nagy szeretetével, aggódásával megőrzött hagyatékát: szülőföldünk otthonát. Ez volt és ez ma is számunkra az a hely, e szent föld, ahol még mi is éltünk karácsonyi, farsangi, húsvéti vagy a születési, lakodalmi, temetési, ünnepi és hétköznapi szokásainkat, hagyományainkat. Hosszú lenne felsorolni, de hadd említsem meg: amikor a falu közé mentünk, apáink intő szava kísért: mindenkinek köszönj, a híred ne jöjjön hamarabb haza, mint te. Általános köszönési forma volt az Isten áldjon, Isten áldja meg.

Kemény ember hírében állt a kovácsunk, Bartha Péter bácsi, nem szerette a kommunistákat. Az iskolában minket az új rend szerinti köszönésre tanítottak: jó napot kívánok. Hazafelé tartva az iskolából látva, hogy Péter bácsi a kapuban áll, sorba álltunk megfelelő távolságra és az újonnan tanultak szerint köszöntünk neki. Nem volt rest, és figyelmeztetésünkre mindenikünknek azt válaszolta, hogy „edd meg, ha kívánod”. Másnap már az otthon tanultak szerint köszöntünk. És még sokat lehetne mesélni e szent föld kicsiny falujáról, de eltűnt, és ami szomorú és fájdalmas, hogy egykori népes közösségeket számoláló székelő falvaink az eltűnés szélére sodródtak, sőt a hatalmasok kijelentették, hogy nincs szükség a kicsi falvakra, fölösleges a támogatásuk, életben tartásuk.

4. Hit. Az igazi, az örök szeretet felülről jön, Istentől, és hogy ezt megtapasztald, hitre, a hitedre van szükséged. Oda, felfelé kell jó legyen a kapcsolatod, onnan kell töltekezz – de az is igaz, hogy el tudj indulni a lélek felfelé vezető útján, ahhoz rendbe kell legyen kapcsolatod lenn: önmagaddal, embertársaiddal. Azt a gyémántot, ami ott van legfelül, azt kell kitakarni, hogy sugározd: rendben vagy önmagaddal és a világgal, olyan vagy, mint a tűz, aminél lehet melegedni. Ezt a tüzet szítták már gyerekkorunkban a harangok, a misék és az istentiszteletek. Hányszor ministráltam a katolikus templomban, mondtam az üdvözlégy, Máriát, de ez által is unitáriusabb lettem, és elfogadóbb embertársaim felé. És milyen tűz égett a szombatosok lelkében! Évszázadok üldöztetése, bujkálások, hitük titokban való gyakorlása, elhurcolás, gettóval, gázkamrával való fenyegetettség, kényszerű átállás valamelyik felekezet tagjainak sorába, és aztán az 1950-es, 60-as években a székelő szombatosok többségének kivándorlása Izraelbe. Ez év tavaszán egykori osztálytársam hatvan esztendő teltével jött haza hűgával a Szentföldről eme szent földre, hogy megtekintse egykori házuk helyét túl a vizen, és megálljon a kopjafájuk előtt. Kell-e szebb példája a hitnek, az abból fakadó áldásoknak?

A te hited megtartott téged, menj el békességgel. Befejezésül esetlen szavaim, gondolataim helyett Márai Sándort hívom segítségül: „Végül is, tudnod kell, mi volt dolgod a földön. Semmi esetre sem az, hogy bizonyos összegű, állagú és minőségű csontot, húst, zsiradékot és zsigereket vegyi üzemben tartsál. Az sem, hogy címekeket, rangokat gyűjts, elnök legyél valamilyen társaságban, díszes ruhákban sétálj és rázzad a csengőt. Az sem – s ez már jobban fáj –, hogy boldog legyél, mert boldogság nincsen, hiszen minden vágyad a megvalósulás pillanatában eltorzul, s inkább nyűg már, mint öröm. Ilyen az ember. Nem, egyetlen dolgod, létezésed egyetlen értelme a földön, hogy megismerjed az emberi és a világi dolgok igaz természetét, az emberi és világi tünemények összetartozását, s méltányosan viselkedj akkor is, ha embertársaid méltatlanul viselkednek. Ez volt a dolgod a földön; nem több.” A te hited megtartott téged, menj el békességgel! Ámen

| ID. SZOMBATFALVI JÓZSEF

Tájékoztató a digitális mentálhigiénés kézikönyvről

Lelki jóllét mindenkinek

DIMÉNY CSILLA JÚLIA

*Alapvető
fontosságú a
mindennapi
„agytagítás”.*

Ősz felé közeledve, iskolakezdés előtt, úgy érzem, hogy egész életünk egy iskola. Ha ki is kerülünk az iskolapadból, alapvető fontosságú a mindennapi „agytagítás”, a tudatos figyelemmel történő észlelés, az önismereti folyamatok megélése és az önbizalom építése, vagyis a szünet nélküli tanulás. Ezért 2014-től indult el nők számára a leadership, a vezető- és a mentálhigiénés képzések sorozata. Ezúton tájékoztatunk minden kedves érdeklődőt és a képzések résztvevőit, hogy a 2023–2024-ben Erdélyben nőknek szervezett, *A lelki jóllét neked is jár!* elnevezésű mentálhigiénés képzések előadásából összeállított kézikönyv elérhető az ICUUW (Nemzetközi Unitárius Univerzalista Nőszervezet) honlapján, magyar és angol nyelven. A képzésekre a pénzalapot az Unitárius Univerzalista Alap (UU Funding Program) biztosította az ICUUW és az UNOSZ közösen megírt pályázata révén, amiben hathatós segítséget nyújtott Sztranyiczki Zsófia akkori ICUUW ügyvezető elnök.

A világjárvány 2020-ban a leadership képzések sorozatát megállította. Az igény a rugalmas ellenálló képességünk fejlesztésére – talán épp ennek a nagyon nehéz megpróbáltatások elé állító járváynak köszönhetően – sokunkban megfogalmazódott. Így született meg a mentálhigiénés hétvégék projekt ötlete.

A bevezető szerint „az íráskor az elhangzott előadások anyagának írott változatai. Tíz szakember járja körül a reziliencia, lelki életünk témaköre-

it. Megpróbál gyakorlati segítséget nyújtani az önismeret fejlesztésére, stresszkezelő technikákra, a pillanatban való létezésre, spirituális és kikapcsolódási tevékenységekre és a minőségi időélmény megélésére. A kézikönyv elsősorban abban segít, hogy megpróbálja a figyelmünket jobban magunkra irányítani. Pontosabban, magunk jobb megismerésére és olyan gondolatok ébresztésére, melyek által fejlődhetünk és melyek segítségével belső világunkban rendet és békét teremthetünk.” A digitális könyvet Sztranyiczki Zsófia és Nagy Gizella szerkesztették az ICUUW és UNOSZ közös kiadványaként.

Kellemes és hasznos időtöltést, maradandó olvasásélményt kívánunk! Mert a jóllét mindenkinek jár – neked is!

Lapozható és olvasható a <https://www.icuuw.org/resources/our-publications> címen.

**Válogatás a 2024-ben
Erdélyben
nőknek szervezett
mentálhigiénés hétvégék
előadásából**

Kezeink munkája

VASS ÁGNES

A kéz a bennünk lakozó isteni szikra közvetítője.

Kedves olvasó, szeretnék kísérletre hívni. Nyugi, semmi bonyolult dolog, csak annyit kérnék tőled, hogy egy pillanatra emeld a kezed magad elé. Nézd meg jó alaposan a tenyeredet, az ujjaidat, a bőröd ráncait, az esetleges sérüléseket, bőrkeményedéseket, az ujjlenyomatodat. Figyeld, hogy mi mindent árul el rólad a kezed. Lehet lerí róla a hobbid, vagy hogy kemény fizikai munkát végeztél. Lehet látszik a körmöd színéből és mintájából, hogy milyen stílust képviselsz. Lehet, hogy szép vagy praktikus kiegészítőket viselsz rajta, vagy valami olyat, amihez egy kedves emlék fűződik. Többet megtudhatsz magadról a kezedet vizsgálva, mint képzelnéd.

Na és végiggondoltad már valaha, hogy mi mindent csinálsz a kezeiddel? Mi mindenre használtad a kezedet attól kezdve, hogy ma felkeltél addig, amíg elértél a jelen pillanatig? Kinyomtad az ébresztődöt a telefonodon, megmarkoltad a bögrét, cipőfűzőt kötöttél, üzenetet pötyögtél valakinek, megigazítottad a hajadat, megfogtad a busz kapaszkodóját, az autó kormányát, amivel eljutottál az úti célodhoz, kezet fogtál azzal, akivel találkozottál. A kezünk segítségével az érzéseinket is kifejezhetjük. Néha ökölbe szorul, néha görcsösen kapaszkodik valamibe, és néha egyszerűen csak odanyúl egy másik ember keze felé, és megszorítja, jelezve, nincs egyedül.

De van az életünknek még egy területe, a művészet, ahol ez a kéz valami egészen különleges szerepet kap. Mert a kéz a bennünk lakozó isteni

szikra közvetítője is: magában hordozza az alkotás képességét. Valaki fog egy ceruzát, egy darab agyagot, és a keze mozdulatára valami olyan dolog ölt testet, ami egészen addig csak bent létezett: egy érzés, egy gondolat, egy lélektöredék. Valaki más megérinti a zongora billentyűit, lefog egy akkordot a gitáron, ráüt a dobra, és megszületik egy dallam, egy ritmus, ami libabőrt varázsol a karunkra. Valaki leír egy verset, egy novellát, lepötyög egy slam poetry szöveget, vagy a tánc során mozdulatokat formál.

A kéz az a csatorna, amin keresztül az emberi lélek láthatóvá, hallhatóvá válik. Csodálatra méltó, mégis lakozik valamiféle feszültség az alkotás mélyén. Egy kérdés, hogy vajon mi marad mindabból, amit csinálunk? Mert lássuk be, bármilyen gyönyörű dolgokat is formálunk meg, a kéz munkája sérülékeny, mulandó. Megfestesz egy képet, de az idő elhalványítja a színeket, eljátszol egy zseniális dalt a tábortűz mellett, de a hang elenyészik a nyári éjszakában, és csak emlék marad.

Hát mit tehet az ember ebben a belső feszültségben? A 90. zsoltár írója a kezeivel válaszol, imára kulcsolja őket, Istenhez fordul, az ő jóindulatát kéri. Mert ha csak a magunk dicsőségét keressük, ha csak azt szeretnénk bebizonyítani, hogy milyen jó művészek, egyletesek, emberek vagyunk, akkor a kezünk munkája elporlad, de ha Isten jóindulata velünk van, maradandóvá válik. De mit is jelent ez a jóindulat? Az eredeti héber szöveget, ha megvizsgáljuk, ez a szó (*noam*) szépséget, kedvességet, gyönyörűséget foglal magába. Vagyis a versben a zsoltáros valami olyasmit kér, hogy: *Istenem, ragyogjon át a te szépséged a mi törékeny életünkön.*

Egyházunk hírei

Ifjúsági tábor Abásfalván

Abásfalva adott otthont a Székelyudvarhelyi Unitárius Egyházkör ifjúsági táborának. A résztvevők a Sámuel próféta elhívásának története, valamint a 125 éve született Balázs Ferenc küldetésstudata köré szervezett közös áhítatok, beszélgetések és játékok során mélyítették hitüket, miközben új barátságok is születtek. Köszönet Török Juditnak, Demeter Ferencnek, Sándor Krisztinának és az Almárium csapatának, Hargita Megye Tanácsának, az ODFIE-nek, és nem utolsósorban a szentpéterei közösségnek, amely a kosaras bál megszervezése révén támogatta a tábort.

Árkosi Rise Up Ifjúsági Köri Napok

A Háromszék–Felsőfehéri Ifjúsági Kör képviselői július 6–8. között szervezték meg az árkosi Rise Up Ifjúsági Köri Napokat. A több mint 100 résztvevő számára szervezett közösségerősítő program meghívott vendége Máté Kincső rádiós műsorvezető volt, akivel a fiatalok tartalmas beszélgetésen találkozhattak.

Hálaadás Fiafalván

A református és az unitárius közösség több mint 300 éves együttélését ünnepelték július 12-én Fiafalván, a harmadik Kastélynapokkal egybekötött falutalálkozó zárónapján. A hálaadó istentiszteleten Kolumbán Vilmos József, az Erdélyi Református Egyházkerület és Kovács István, a Magyar Unitárius Egyház püspöke prédikált. Fiafalván a református és az unitárius gyülekezet évszázadok óta közösen használja a templomot, istentiszteleteiket felváltva tartják. A jubileumon ezt a máig élő örökséget emléktáblával is megjelölték. Az ünnepi úrvacsorát a Fiafalván született, illetve innen elszármazott lelkészek szolgáltatták ki.

Negyvenegy résztvevővel zajlott a Via Unitariana júliusi turnusa

A Via Unitariana Gyaloglótábor idei első turnusán 41 résztvevő járta végig Erdély történelmi unitárius tájait és gyülekezeteit. A hatnapos zarándoklat Segesvárról indult, majd Magyarzsákod, Kissolymos, Tordátfalva, Firtosváralja és Nagykadács érintésével Székelykeresztúron ért véget.

Konfirmandusok az unitárius örökség nyomában

A Konfirmandus Mozgótáborban 98 frissen konfirmált erdélyi és budapesti fiatal július 13–19. között együtt járta végig egyházunk történetének és jelenének fontos helyszíneit. Az út Kolozsvárról indult, Mészkö, Marosvásárhely, Csehétfalva, Székelykeresztúr, Székelyderzs és Székelyudvarhely érintésével Nagyajtán ért véget. A fiatalok Balázs Ferenc életével és örökségével is megismerkedtek, a közös utazás során a kátéórákon tanultak is új megvilágításba kerültek. Új barátságok születtek, és a különböző gyülekezetekből érkező fiatalok közösséggé formálódtak. Az egyházi gyermektáborok 2026-ban is a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. és a Communitas Alapítvány támogatásával valósultak meg.

Kiemelkedő eredmények a János Zsigmond Unitárius Kollégiumban

A János Zsigmond Unitárius Kollégium diákjainak kiváló érettségi eredménye által az intézmény két magyar tannyelvű iskola egyikeként 14 olyan Kolozs megyei középiskola közé került, ahol 100%-os volt az átmenési arány. A nyolcadikosok országos képességvizsgáján a megye legjobb magyar vizsgázója szintén a kollégium tanulója lett 9,80-as átlaggal. Az eredményekhez szívből gratulálunk a diákoknak, a pedagógusoknak és a szülőknek, további munkájukra Isten áldását kérjük.

Vallásszabadság Lovas Zarándoklat a Mezőségben

A zarándokok a Mezőség útjain, templomtól templomig haladva idézték fel azt az örökséget, amely Erdélyt a vallási türelem egyik meghatározó helyszínévé tette. A közös út során Wass Albert és Balázs Ferenc örökségére is emlékeztek.

1568 sátor Tusványoson

Július 22–25. között a Magyar Unitárius Egyház 1568 sátra ismét jelen volt a Bálványosi Nyári Szabadegyetemen és Diáktáborban (Tusványos). A négynapos programsorozat beszélgetései a küldetés, a hit, a közösség és a személyes életutak különböző kérdéseit járták körül. Az első napon Lőrinczi Levente kissolymosi lelkész – a sátor házigazdája – Moldován–Szeredai Noémi csekefalvi unitárius lelkésszel beszélgetett a levendulatermesztésről. A *Küldetés: férfi* című kerekasztal a férfivá válásról, az apaságról, az öröklött mintákról és az elhívásról szólt, míg a *Küldetés: papnő és papné* résztvevői a lelkésznők és lelkészfeleségek változó szerepeiről és az ezekhez kapcsolódó elvárásokról beszélgettek. Csütörtökön Szabó Adél kálnoki lelkész a gyógynövénytermesztés és -feldolgozás gyakorlati tapasztalatait osztotta meg. A *Generációk arca és harca* című kerekasztal a nemzedékek közötti párbeszéd lehetőségeit kereste, a *Csavargó, turista avagy zarándok?* résztvevői pedig az úton levés, az önismeret és a zarándoklat tapasztalatairól beszéltek. A pénteki program önismereti foglalkozással kezdődött az Andorkó család vezetésével. Az *integráció belső motorjai* című kerekasztal a roma közösségek helyzetét, az oktatás és a hiteles példaképek jelentőségét állította középpontba. Az *Egy ember, több küldetés* beszélgetés azt járta körül, hogyan férhet meg egymás mellett a család, a civil hivatás, az egyházi szolgálat és a közösségi szerepvállalás.

A zárónapon Nagy Norbert tordatúri unitárius lelkész és Széles László, az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet alelnöke a száz év szünet után újraindított *Kévekötés* ifjúsági folyóiratról beszélgetett. A tusványosi napokat minden este a *Sörözz a papoddal!* kötetlen találkozásai egészítették ki, lehetőséget teremtve a hitről, egyházzal és személyes kérdésekről szóló közvetlen beszélgetésekre.

Imádsággal és főhajtással emlékeztek Fehéregyházán

Július 26-án, a fehéregyházi csata 177. évfordulóján, a fehéregyházi Ispán-kútnál álló Petőfi-emlékműnél Kovács István püspök, Szabó László lelkész, hivatalvezető és Jenei László Csaba helyi unitárius lelkész helyezték el koszorút. A Petőfi Sándor Múzeum udvarán is lerótták kegyeletüket. A megemlékezés a fehéregyházi unitárius templomban ünnepi istentisztelettel folytatódott. Kovács István püspök kezdőimája után Szabó László beszédében a személyes és közösségi megújulás szükségességét hangsúlyozta. A megemlékezésen részt vett Tarr Zoltán, Magyarország társadalmi kapcsolatokért és kultúráért felelős minisztere és Kalla Zsuzsa helyettes államtitkár.

Tízéves a Hagyományos Székely Jövő Központ

Hálaadó ünnepséggel emlékeztek meg július 26-án Csehétfalván a Hagyományos Székely Jövő Központ alapításának tizedik évfordulójáról és megnyitották a 15. Orbán Balázs-emlékszekértúrát is. Lőrinczi Lajos csehétfalvi lelkész, közügyigazgató szolgálata után András Benedek főjegyző, Bíró Barna Botond, Hargita Megye Tanácsának elnöke és Farkas Emil, a Nemzeti IVÓKUPA Baráti Társaság soros elnöke köszöntötte az egybegyűlteket. A 91 éves, Csehétfalváról származó Balázs Antal fafaragót is felköszöntötték, aki egy Trianon-emlékkopjafát ajándékozott a központnak. Fellépett Szász Csaba gitárcsoportja, a Serritő Néptánccsoport és a Héva zenekar. A 15. Orbán Balázs-emlékszekértúra pedig a környék településeit és emlékhelyeit érintve folytatta útját.

Kapocs – Négy nap, amely közösséggé formált

Ötvennégy család részvételével rendezték meg július 30. és augusztus 2. között Tusnádfürdőn a 4. Kapocs – Unitárius Családos Tábor, melyet a Demeter Erika és Lázár Levente korondi lelkészpár szolgálatával megtartott családos istentisztelet nyitott. A résztvevőket Koppándi Júlia főszervező köszöntötte, Kovács István, a Magyar Unitárius Egyház püspöke köszöntőjében hangsúlyozta, hogy a Kapocs mára saját közösséggé formálódott, és sok család számára a nyár természetes részévé vált.

Az idei tábor egyik újdonsága a csütörtök esti tarrisznyás vacsora volt, amelyen a családok otthonról hozott finomságokkal terítették meg a közös asztalt. Családok, lelkészek, pedagógusok és más szakemberek saját tudásukkal és tevékenységeikkel járultak hozzá a négy naphoz. Gyermekfoglalkozások, előadások, beszélgetések, kézműves műhelyek, sport- és közösségi programok váltották egymást. A lelki alkalmak végigkísérték a tábor minden napját.

A Balázs Ferenc-emlékéhez kapcsolódó *Csillaghoz kötöttük szekerünk* című interaktív beszélgetést Rácz Norbert Zsolt vezette, meghívottai Kis Zsuzsanna, Lakatos Sándor és Vitus-Bulbuk István voltak. Hosszú idő után ismét színpadra lépett a unitárius lelkészekből álló *Daltutajok*. A záró istentiszteleten Koppándi Botond Péter és Koppándi Zoltán Attila végeztek szószéki szolgálatot. Kovács István püspök zárógondolatában úgy fogalmazott, hogy a Kapocs idejére egy új gyülekezet született, ahol az ember is a másokkal való kapcsolódásban válhat teljesebbé.

A tábor megvalósítását a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. és Hargita Megye Tanácsa támogatta.

FARKAS IZOLDA

Kedves Gyermekek és Felnőttek!

Szeptemberben valami új kezdődik. Van, aki már alig várja, hogy újra találkozzon az osztálytársaival, más talán egy kicsit izgul az első nap miatt, és vannak közöttetek olyanok is, akik most lépik át először az iskola kapuját. Új táská, új füzetek, ceruzák, tankönyvek, új tanító néni vagy bácsi, új osztálytársak – és rengeteg kérdés: vajon milyen lesz az iskola, ki mellé ülök, lesznek-e új barátaim, meg tudom-e majd oldani a feladatokat?

Néhány nap múlva aztán lassan minden ismerősebb lesz. Kiderül, hogy van, aki villámgyorsan számol, más szépen olvas vagy rajzol, valaki ügyesen focizik, megint másnak pedig különös tehetsége van ahhoz, hogy megnevettesen másokat. Hamar észrevesszük azt is, hogy nem egyformán haladunk. Van, akinek valami elsőre sikerül, másnak többször kell próbálkoznia. Ilyenkor könnyű azt nézni: Ki lett kész előbb? Ki kapott jobb jegyet? Ki az ügyesebb? De bizonyára mindannyian tudjátok, hogy Isten szemében nem verseny az élet. Nem az számít, hogy ki ér oda elsőként, ki a leggyorsabb vagy ki tud legtöbbet. Mindannyiunkban van valami értékes, és mindannyiunknak van feladata.

Talán ez lehet az új tanév egyik nagy kalandja is: felfedezni, mi az, amiben én vagyok jó, mit tanulhatok másoktól, és hogyan segíthetek annak, akinek valamiben több időre van szüksége. Mert

az osztály is egy kicsit olyan, mint a példázat szőlője: sokfélék vagyunk, különböző időben és különböző módon haladunk, mégis mindannyiunknak van benne helye.

A szőlőmunkások példázatát keresd *Máté evangéliuma* 20,1–16 részében.

Ima

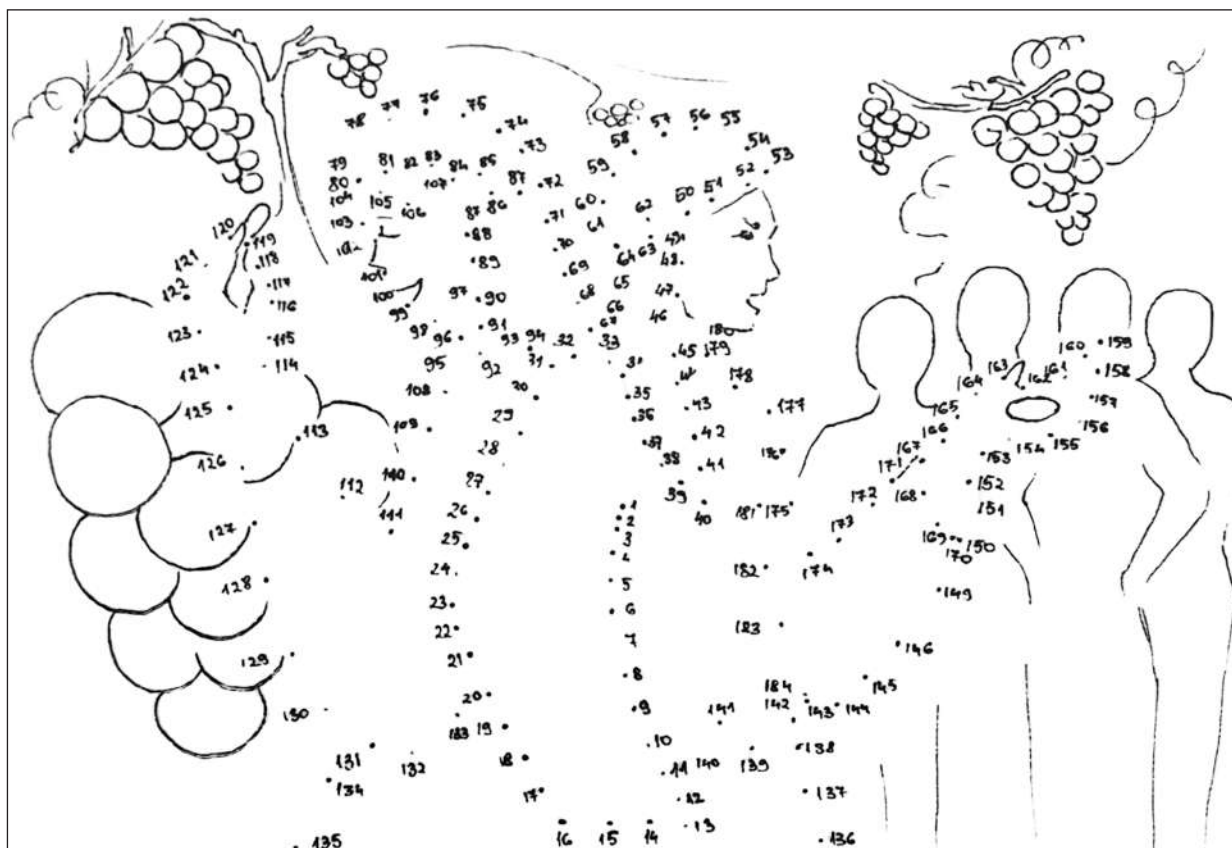
Jó Atyánk, szerető Istenünk,
légy erőnk, ha nehéz az út,
légy fény, ha lelkünkre sötét borul.
Hogy legyen szívünk nyitott, bátor,
s hitünk legyen erősebb mátol.

Feladatok

1. Tanítványok közössége

Képzeljétek el, hogy a vallásórás csoportotok egy nagy szőlőfűrt! Sok különálló szőlőszemből áll, mégis együtt alkot egy egészet. Készítsetek egy óriási szőlőfűrtöt, kartonból kivágva minden szőlőszemet! Minden gyermek készítsen egy saját szőlőszemet színes papírból. A szőlőszemre írja rá a nevét, és fejezze be ezt a mondatot: „Én ezzel tudok segíteni a közösségünkben: ...” Ezután ragasszátok össze a szőlőszemeket egyetlen nagy fűrtté!

Fotózzátok le az elkészül szőlőt és a csapatot, majd küldjétek el a ven@unitarius.org címre. Beküldési határidő: október 5-ig.

2. Én, a tanítvány

Kösd össze a pontokat 1-től 184-ig, majd színezd ki a szőlős jelenetet! A kész munkát lefotózva elküldheted a ven@unitarius.org címre október 5-ig.

3. Út közben

Itt találod a kirakós következő darabját.

Vágd ki óvatosan, majd illeszd be a megfelelő helyre a februári *Közlöny*ben található gyűjtőlapodon. Gyűjtsd össze az összes darabot! Amikor elkészült a teljes kirakósod, küldd be a szerkesztőségbe!

QR-kód

A QR-kód egy külön oldalra vezet. Itt megnézhetitek a szőlőmunkások példázatát egy rövid videóban. Ugyanezen az oldalon további játékos feladatokat is találtok, amelyeket bárki szabadon használhat. Ezek a feladatok jól alkal-

mazhatók gyülekezeti vallásórákon, gyermek-foglalkozásokon és vasárnapi iskolákban is.

Dániai autójelzés	1.	Vízszint csökkenése	▼	Hibázthat Keresztül	▼	Férfinév (febr. 28/29.)	Itália lakója Ipszilon	▼	Világos angol sörféle	Közelebb mozdít Ide-oda gyalogol	▼	Valami számát nagyban növeli
▶	▼	2. ... fejű, ősz hajú	▶	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Arra lök Ajulásból magához tér	▶	▼	▼	▼	▼	▼	Becs-mérő Hímzés része!	▶	▼	▼	▼	▼
▶	▶	▶	▼	Kényelmes, bő, ... ruha Rohanás	▶	▼	▼	▼	▼	▼	Kakasfej! Egykori magyar főváros	▶
Finom-műszer-rész	▶	▶	▼	▼	Méh-termék Torino más neve	▶	▼	▼	Mauna ... (vulkán) Mélybe taszítja	▶	▼	▼
▶	▶	▶	▼	▼	▼	▼	▼	▼	... csodát, ámulj el Kezdődik a játék!	▶	▼	▼
Fűszerezés Üss a végére!	▶	▶	▼	Némileg leural! Vicc, móka	▶	▼	Jelet adja A. Christie nyomozója	▶	▼	▼	▼	▼
▶	▶	Páratlan határ! Újító	▶	▼	▼	Bodor ... (író) Bőrvas-tagodás	▶	▼	▼	A múlt idő jele Tetejére	▶	▼
365 nap Terméket értékesítő	▶	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	Svéd aprópénz Cégféle	▶	▼	▼
3. Halat szerez a halász	R	▶	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	▼	O
▶	▶	▶	▼	▼	Ficsúr Fiú (bizalmasan)	▶	▼	▼	▼	A széleire gurul! Jól megkeverve!	▶	▼
Fluoradag!	▶	▶	▼	Európai nép Bosszús szócse	▶	▼	▼	▼	Öröm (angol) Thaiföld régi neve	▶	▼	▼
Üres nézőtér!	▶	▶	▼	Első (német) Fejetlen Mari!	▶	▼	▼	Néma Salomé! Nemesítő gally	▶	▼	▼	Kövér; derékban telt
Kiseb- bisten-tiszteleti helyiség	▶	▶	▼	▼	▼	▼	Középen mozog! Koncert-sorozat	▶	▼	▼	A kórház jele Szánom-...	▶
▶	▶	▶	▼	Kis papírcédula	▶	▼	▼	▼	▼	Rag, a -be párja Becézett Lilla	▶	▼
Altatógáz	Á	▶	▼	U	Beszédhang változása Ének	▶	▼	▼	▼	▼	▼	▼
Iskolaépület 125 éve, 1901-ben adták át a ... (1.) új, mai épületét. A tervező és kivitelező szakemberek neve (2., 3.) a meg- fejtésben olvasható.			Kén, de- utérium vegyjele	▶	▼	Olasz női név Tárlaton van!	▶	▼	▼	▼	▼	▼
			▶	▼	▼	▼	▼	▼	▼	... Angeles (város) Római 1	▶	▼
			Szándé- kozná	▶	O	▶	▼	▼	▼	▼	▼	▼

SZEPTEMBER

2026 a küldetés éve

Mindenkinek megvannak a maga vágyai, melyeket elérni törekszik. E vágyak azonban sokfélék. – Nem akarok sokat említeni, hanem csak az enyémekek közül egyik legfőbbet hozom fel. Ez az utazás. Többféleképpen lehet érteni ezt a szót [...], ha meg akarunk felelni a kitűzött célnak; legjobb gyalog utazni, mert úgy láthatunk, úgy tanulhatunk legtöbbet. Igaz, hogy a gyaloglás nem nagyon kényelmes, de aki tapasztalni, tanulni akar, annak nem szabad visszariadni a fáradságtól...

Részlet Kelemen Lajos (1877. szeptember 30., Marosvásárhely – 1963. július 29., Kolozsvár) történész, levéltáros, egyházunk főgondnoka naplójából.